

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра управління та смарт-інновацій

Випускна бакалаврська робота

На тему:

«Розвиток електронної демократії в Україні»

Виконала: студентка групи БПУА-1-19

Спеціальності: 281 Публічне управління та
адміністрування

Освітньої програми: Публічне управління та
адміністрування

Вероніка КАРТАВЕНКО

Керівник: д.е.н., професор Олена ВАРТАНОВА

Київ-2023

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра управління та смарт-інновацій

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри УСІ

_____ проф. Алла КАСИЧ

01 червня 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА ДИПЛОМНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Картавенко Вероніці Андріївні

1. Тема роботи Розвиток електронної демократії в Україні

Науковий керівник роботи Вартанова Олена Вікторівна, д.е.н., професор
затверджені наказом закладу вищої освіти від 08.11.2022 року № 224-уч

2. Строк подання студентом роботи 01 червня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавчо – нормативні акти України та зарубіжних країн, статистичні щорічники, підручники, монографії, фахові наукові видання, словники, дані статистичної звітності, організаційна структура публічного управління.

4. Зміст бакалаврської роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні аспекти розвитку електронної демократії. 1.1. Поняття електронної демократії. 1.2. Історичний огляд розвитку електронної демократії в світі. Розділ. 2. Аналіз стану електронної демократії в Україні за Вищою школою публічного управління. 2.1 Характеристика та аналіз діяльності Вищої школи публічного управління. 2.2. Розвиток інформаційного суспільства в Україні як базис розвитку електронної демократії. 2.3. Огляд поточного стану розвитку окремих елементів електронної демократії в Україні. 2.4. Огляд законодавства щодо електронної демократії в Україні. 2.5. Аналіз стану електронної демократії у вищій школі публічного управління. 2.6. Характерний аналіз виявлення проблем, які існують в сфері електронної демократії в Україні. Розділ 3. Перспективи розвитку електронної демократії в Україні. 3.1. Роль соціальних мереж та інших цифрових інструментів у підтримці громадської участі та діалогу. 3.2. Покращення та підвищення розвитку електронної демократії. 3.3. Рекомендації та пропозиції щодо удосконалення електронної демократії.

5. Консультанти розділів випускної бакалаврської роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Вартанова О.В., професор		
Розділ 1	Вартанова О.В., професор		
Розділ 2	Вартанова О.В., професор		
Розділ 3	Вартанова О.В., професор		
Висновки	Вартанова О.В., професор		

6. Дата видачі завдання 08.11.2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної роботи	Терміни виконання Етапів	Примітка про виконання
1	Вступ	01.03 – 20.03.2023	виконано
2	Розділ 1. Теоретичні аспекти електронної демократії.	21.03- 15.04.2023	виконано
3	Розділ 2. Аналіз сучасного стану електронної демократії в Україні.	16.04-31.04.2023	виконано
4	Розділ 3. Перспективи розвитку електронної демократії в Україні.	02.05 – 26.05.2023	виконано
5	Висновки	02.05 – 26.05.2023	виконано
6	Оформлення бакалаврської роботи (чистовий варіант)	27.05 – 30.05.2023	виконано
7	Здача бакалаврської роботи на кафедрі для рецензування (за 10 днів до захисту)	до 01.06.2023	виконано
8	Перевірка кваліфікаційної роботи на наявність текстових співпадінь та помилок (за 10 днів до захисту)	до 01.06.2023	виконано
9	Подання випускної роботи на затвердження завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)	до 05.06.2023	виконано

Студент

_____ (підпис)

Вероніка КАРТАВЕНКО

_____ (ініціали та прізвище)

Науковий керівник
роботи

_____ (підпис)

Олена ВАРТАНОВА

_____ (ініціали та прізвище)

Гарант освітньої
програми

_____ (підпис)

Наталія БУГАС

_____ (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

**Картавенко В. А. Розвиток електронної демократії в Україні. –
Рукопис.**

Кваліфікаційна робота бакалавра зі спеціальності 281 – «Публічне управління та адміністрування». Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2023.

Випускню бакалаврську роботу присвячено розвитку електронної демократії в Україні. Проведено аналіз стану електронної демократії в країні, виявлено проблеми, які перешкоджають її повному розвитку, та запропоновано рекомендації для поліпшення цього процесу. Проаналізовано стан електронної демократії в вищій школі публічного управління. Виявлено наявність електронних платформ та інструментів, залучення громадськості, захист персональних даних. Проаналізовано досягнення та виявлено проблеми, що потребують уваги та вдосконалення.

Ключові слова: розвиток, електронна демократія, електронні платформи, громадська участь, удосконалення, місцеве самоврядування.

ABSTRACT

**Kartavenko V. A. Development of electronic democracy in Ukraine. -
Manuscript.**

Bachelor's thesis in the specialty 281 - "Public Management and Administration". Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, 2023.

The final bachelor's thesis is devoted to the development of electronic democracy in Ukraine. The author analyzes the state of e-democracy in the country, identifies the problems that impede its full development, and proposes recommendations for improving this process. The state of e-democracy in the higher school of public administration is analyzed. The availability of electronic platforms and tools, public involvement, and personal data protection are identified. Achievements are analyzed and problems that require attention and improvement are identified.

Keywords: development, e-democracy, electronic platforms, public participation, improvement, local self-government.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	9
1.1. Поняття електронної демократії.....	9
1.2. Історичний огляд розвитку електронної демократії в світі.....	12
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ ЗА ВИЩОЮ ШКОЛОЮ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	20
2.1. Характеристика та аналіз діяльності Вищої школи публічного управління.....	20
2.2. Розвиток інформаційного суспільства в Україні як базис розвитку електронної демократії.....	25
2.3. Огляд поточного стану розвитку окремих елементів електронної демократії в Україні	27
2.4. Огляд законодавства щодо електронної демократії в Україні.....	29
2.5. Аналіз стану електронної демократії у вищій школі публічного управління.....	34
2.6. Характерний аналіз виявлення проблем, які існують в сфері електронної демократії в Україні.....	41
Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	50
3.1. Роль соціальних мереж та інших цифрових інструментів у підтримці громадської участі та діалогу	50
3.2. Покращення та підвищення розвитку електронної демократії.....	54
3.3. Рекомендації та пропозиції щодо удосконалення електронної демократії..	56
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

ВСТУП

Розвиток електронної демократії є функціонуючою та систематичною темою в Україні, яка набуває все більшої ваги в сучасному суспільстві. Завдяки стрімкому технологічному прогресу та розширенню доступу до Інтернету, громадяни мають нові можливості для активної участі у політичних процесах та взаємодії з владою.

Україна здійснює ряд заходів для підтримки та розвитку електронної демократії. На рівні законодавства були прийняті нормативні акти, спрямовані на забезпечення прозорості, відкритості та громадської участі в прийнятті рішень. Крім того, створені електронні платформи та інструменти, такі як електронні петиційні системи та електронні виборчі системи, що сприяють залученню громадян до політичних процесів.

Однак, розвиток електронної демократії в Україні стикається з рядом викликів і перешкод. Недостатня інфраструктура, нерівномірний доступ до електронних технологій та цифрове нерівенство у різних регіонах країни можуть ускладнювати активну участь громадян у електронних процесах.

Актуальність теми. Розвиток електронної демократії сприяє зміцненню демократичних цінностей, залученню громадян до прийняття рішень та підвищенню рівня впливу громадськості на процеси управління. Зараз особливо важливо розробити ефективні механізми та забезпечити необхідні умови для розвитку електронної демократії в Україні, щоб вона стала реальним інструментом для зміни і поліпшення життя громадян.

Актуальність дослідження полягає в потребі виявлення проблем, розробці рекомендацій та пропозицій щодо розвитку електронної демократії, щоб відповідати сучасним вимогам та досягти більш прогресивного, відкритого та участі громадянського суспільства.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою є формування теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо розвитку електронної демократії в Україні.

Зазначена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити поняття та сутність електронної демократії;
- охарактеризувати історичний огляд розвитку електронної демократії в світі;
- здійснити огляд законодавства щодо електронної демократії в Україні;
- визначити аналіз стану електронної демократії у вищій школі публічного управління;
- дослідити характерний аналіз виявлення проблем, які існують в сфері електронної демократії в Україні;
- відокремити роль соціальних мереж у підтримці громадської участі та діалогу;
- проаналізувати покращення та підвищення розвитку електронної демократії;
- відокремити рекомендації щодо удосконалення електронної демократії;
- охарактеризувати пропозиції щодо розвитку електронної демократії.

Об'єктом дослідження – є сама електронна демократія як концепт та практика, її засади, принципи, інструменти та процеси, які використовуються для забезпечення участі громадян у прийнятті політичних рішень та державного управління за допомогою електронних засобів та інформаційних технологій. Дослідження охоплює різні аспекти електронної демократії, такі як законодавство, публічна участь, доступ до інформації, захист персональних даних, електронне врядування, електронний документообіг та інші аспекти, що впливають на ефективність та розвиток електронної демократії в Україні.

Предмет дослідження - процес розвитку електронної демократії в Україні, його характеристики, особливості та вплив на політичну систему країни. В рамках дослідження можуть розглядатись такі аспекти, як законодавча база електронної демократії в Україні, наявність та ефективність електронних платформ та інструментів, залучення громадськості до прийняття політичних рішень, захист персональних даних, навчання та підтримка

учасників електронної демократії, а також проблеми та перешкоди, що існують у цій сфері.

З метою вирішення визначених завдань у роботі використовувались такі загальнонаукові та спеціальні **методи дослідження**: метод класифікації; абстрактно-логічний; аналізу та синтезу; системно-аналітичний та інші.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що у кваліфікаційній роботі набуло подальшого розвитку дослідження яке може висвітлити останні тренди та розвиток електронної демократії в Україні, враховуючи найновіші технологічні та політичні виклики. Конкретність - аспекти розвитку електронної демократії в Україні, такі як використання електронних технологій у виборчих процесах, електронна участь громадян у прийнятті рішень або застосування блокчейн-технологій для забезпечення безпеки та прозорості. Узагальнення - може провести аналіз різних аспектів електронної демократії в Україні та висвітлити загальні тенденції, принципи та принципові рішення.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть використовуватися органами влади при вдосконаленні алгоритмів розвитку електронної демократії в Україні.

Структура і обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 71 сторінку, кількість використаних джерел складає 30 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

1.1. Поняття електронної демократії

Електронна демократія є однією з ключових тем у сучасному політичному дискурсі, оскільки вона надає нові можливості для участі громадян у прийнятті рішень та впливу на політичні процеси. Визначення та розуміння поняття та сутності електронної демократії є важливими для розгляду її ролі та значення у сучасному світі.

Електронна демократія - це концепція, що поєднує принципи демократії та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для забезпечення активної участі громадян у політичному житті та прийнятті рішень.

Ця концепція передбачає використання електронних засобів спілкування, електронних платформ, соціальних медіа та інших технологій для забезпечення доступу до інформації, обміну думками, висловлення громадської думки, участі у громадських консультаціях, голосуванні та прийнятті рішень.

Електронна демократія відноситься до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та електронних інструментів для забезпечення широкої участі громадян у політичному процесі та прийнятті рішень [10, с. 14]. Вона забезпечує можливість електронного голосування, електронного зв'язку з політичними представниками, електронного доступу до інформації та консультацій з громадськістю через електронні платформи.

Сутність електронної демократії полягає у покращенні участі громадян у прийнятті політичних рішень, забезпеченні їхнього активного громадянського впливу та створенні більш відкритих та прозорих політичних систем. Вона сприяє зменшенню бар'єрів для участі громадян, забезпечує більш швидкий та зручний доступ до інформації та дозволяє висловлювати громадську думку за допомогою електронних засобів зв'язку.

Електронна демократія також може сприяти покращенню ефективності та прозорості в управлінні, забезпечуючи швидку передачу та обробку даних, автоматизовані процедури та звітність. Вона може змінити традиційні моделі управління та сприяти більшій відповідальності політичних лідерів перед громадянами.

Враховуючи розвиток інформаційних технологій та інтернету, електронна демократія стає все більш актуальною та перспективною. Проте, важливо брати до уваги питання щодо приватності, кібербезпеки та доступності технологій, щоб забезпечити справедливість та широку участь усіх громадян у електронному політичному процесі.

Дана концепція чітко та вагомо передбачає використання електронних засобів комунікації та інформаційних технологій для забезпечення більш активної громадської участі в політичному процесі, взаємодії між громадянами та владою, а також для розширення можливостей прийняття рішень.

Електронна демократія має потенціал трансформувати традиційні форми політичного участі та зробити їх більш доступними та прозорими для всіх громадян. Завдяки розвитку інформаційних технологій, сьогодні ми маємо можливість швидко обмінюватись ідеями, висловлювати свою думку, обговорювати питання громадського значення та брати участь у процесі прийняття рішень - все це за допомогою електронних каналів зв'язку [4, с. 11].

Електронна демократія надає можливість громадянам брати участь у виборчих процесах, висловлювати свою думку, ділитися ідеями та пропозиціями, обговорювати питання громадського значення, підтримувати взаємодію з обраною владою та здійснювати контроль над діяльністю державних органів.

Поняття електронної демократії відноситься до концепції демократії, в якій інформаційні технології та електронні засоби комунікації використовуються для політичної участі, взаємодії між громадянами та владою, а також для процесів прийняття рішень.

Електронної демократії полягає в тому, що вона прагне забезпечити більш активну участь громадян у політичному житті, зробити процеси прийняття рішень більш відкритими, прозорими та доступними. Вона спирається на використання електронних технологій, таких як Інтернет, соціальні мережі, електронна пошта, мобільні додатки та інші засоби електронної комунікації, для політичної участі та комунікації між громадянами та владою [5, с. 23].

Принципи електронної демократії включають громадську участь, відкритість та прозорість, електронну доступність та сприяння консультаціям та співпраці між громадськістю та владою. Ці принципи ставлять за мету забезпечити більшу представленість громадянських думок та інтересів у процесі прийняття рішень, збільшити прозорість та відкритість політичних процесів, зробити політичну участь доступною для всіх та сприяти взаємодії між громадянами та владою. Основні принципи електронної демократії наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Основні принципи електронної демократії

<i>Громадська участь</i>	Електронна демократія надає можливість громадянам активно брати участь у політичних процесах шляхом електронних засобів. Це може включати електронні голосування, петиції, консультації, обговорення питань громадського значення тощо. Громадська участь допомагає забезпечити широку представленість громадянських думок та інтересів у прийнятті рішень.
<i>Відкритість та прозорість</i>	Електронна демократія вимагає прозорості та доступності інформації про діяльність владних структур та прийняття рішень. Це включає публікацію законопроектів, звітності про діяльність, бюджетів та інших рішень в електронній формі. Громадськість має право на доступ до цієї інформації для ефективного контролю та участі.
<i>Електронна доступність</i>	Один з головних аспектів електронної демократії - забезпечення доступу громадян до електронних інструментів та технологій. Це означає забезпечення доступу до Інтернету, електронних пристроїв, навчання громадян основам цифрової грамотності. Забезпечення рівних можливостей для всіх громадян є важливим аспектом електронної демократії.
<i>Консультації та співпраця</i>	Електронна демократія сприяє залученню громадськості до консультаційних процесів та співпраці з владою. Це може включати електронні платформи для обговорення подальших дій з цілісним та планомірним фактором функціонування та узагальнення

Таким чином, електронна демократія є важливим концептом у сучасному цифровому суспільстві, яке характеризується швидким розвитком інформаційних технологій. Ця концепція передбачає використання електронних засобів комунікації та інформаційних технологій для забезпечення більшої громадської участі, взаємодії між громадянами та владою, а також для покращення процесу прийняття рішень.

Основні принципи електронної демократії, такі як громадська участь, відкритість та прозорість, електронна доступність та сприяння консультаціям та співпраці, спрямовані на забезпечення більш активної участі громадян у політичному процесі, зростання довіри до влади та покращення якості прийнятих рішень.

Україна, як країна, що рухається шляхом демократичних реформ, має великий потенціал для розвитку електронної демократії. Впровадження електронних інструментів та платформ для громадської участі та діалогу може сприяти збільшенню залученості громадян у прийнятті рішень, підвищенню ефективності владних структур та створенню більш відкритого та прозорого політичного середовища.

У сучасному цифровому суспільстві, де інформаційні технології проникають у всі сфери нашого життя, електронна демократія стає все більш актуальною та значущою.

Однак, важливо враховувати технологічні, соціальні та етичні виклики, пов'язані з електронною демократією, такі як захист приватності, боротьба з дезінформацією та кібербезпека.

1.2. Історичний огляд розвитку електронної демократії в світі

Розвиток електронної демократії у світі є невід'ємною частиною постійного змінного політичного ландшафту. З появою та широким застосуванням інформаційних технологій, електронна демократія набуває все

більшого значення, надаючи громадянам нові можливості вираження своїх поглядів, участі в прийнятті рішень та контролю над діяльністю влади.

Електронна демократія включає в себе використання електронних засобів комунікації та інформаційних технологій для політичного взаємодії між громадянами та владою. Вона пропонує нові форми участі громадян у прийнятті рішень, покращує доступ до інформації, сприяє взаємодії та обміну думками між різними сторонами .

З початку свого зародження в минулому столітті, електронна демократія поступово розвивалась та адаптувалась до швидкого прогресу технологій. Перші кроки були зроблені у 1960-1970-х роках, коли виникли системи електронного голосування. Протягом наступних десятиліть, з поширенням персональних комп'ютерів та Інтернету, електронна демократія отримала новий поштовх. Вона стала доступною завдяки появі електронних форумів, петицій, онлайн-консультацій та інших інструментів громадської участі [14, с. 6].

Електронна демократія виникла як результат поєднання політики і технологій і є продуктом широкого впровадження інформаційних технологій у суспільство. Основні засади електронної демократії були сформульовані в другій половині ХХ століття і відтоді поступово розвивалися та адаптувалися до нових технологічних досягнень.

Перші кроки в напрямку електронної демократії були зроблені у 1960-1970-х роках. В цей період з'явилися перші системи електронного голосування, що дозволяли громадянам віддавати свої голоси через комп'ютери. Такі системи були використані в окремих місцевих виборах, але мали обмежений розповсюдження через обмежену доступність комп'ютерів [5, с. 67].

З поширенням персональних комп'ютерів та Інтернету в 1980-1990-х роках електронна демократія отримала новий поштовх. З'явилися перші веб-портали та електронні форуми, які дозволяли громадянам обговорювати питання громадського значення та висловлювати свої думки. Також з'явилися перші електронні петиції, що спрощували збір громадської підтримки для певних ініціатив.

Від 2000-х років до сьогодні спостерігається активний розвиток електронної демократії. Основні технологічні та соціальні зміни сприяли посиленню громадської участі, зростанню доступності інформації та розширенню можливостей взаємодії між громадянами та владою. Деякі з основних розвитків в цей період включають:

1. Електронні платформи громадської участі: з'явилися спеціалізовані онлайн-платформи, що сприяють громадській участі та обміну ідеями. Ці платформи надають можливість громадянам обговорювати питання громадського значення, висувати пропозиції та приймати участь у консультаціях з різних сфер життя.

2. Соціальні медіа: зростання популярності соціальних мереж та інших онлайн-платформ комунікації дало громадянам можливість обмінюватись інформацією, висловлювати свою думку та мобілізуватись для спільних дій. Соціальні медіа стали місцем формування громадських думок, організації протестів та підтримки рухів громадськості.

3. Електронне голосування та е-урядування: деякі країни впровадили електронні системи голосування, що спрощують процес виборів та забезпечують більшу зручність для громадян. Також було розвинуто практики електронного урядування, де державні служби та послуги надаються електронним шляхом, що сприяє більшій ефективності та планомірності взаємозалежного функціонування [6, с. 12].

Рівень електронної демократії у світі може варіюватись в залежності від країни і її політичної системи. Електронна демократія надає можливість громадянам брати участь у виборчих процесах, висловлювати свою думку, ділитися ідеями та пропозиціями, обговорювати питання громадського значення, підтримувати взаємодію з обраною владою та здійснювати контроль над діяльністю державних органів.

Однак, існують деякі загальні критерії, за якими можна оцінювати рівні розвитку електронної демократії, які наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Рівні розвитку електронної демократії у світі

Рівень	Опис
<i>Доступ до інтернету</i>	Високий рівень електронної демократії передбачає широкий доступ до Інтернету для громадян. Країни з високим рівнем доступу до Інтернету мають більше можливостей для залучення громадян до політичного процесу через електронні засоби.
<i>Електронне голосування</i>	Розвинуті системи електронного голосування сприяють підвищенню рівня електронної демократії. Якщо громадяни мають можливість голосувати електронним шляхом, це забезпечує більшу зручність і доступність для багатьох людей.
<i>Електронна участь громадян</i>	Країни з високим рівнем електронної демократії надають можливості для активної участі громадян у політичному процесі через електронні засоби. Це може включати електронні петиції, консультації з громадськістю, електронні платформи для збору думок громадян тощо.
<i>Електронний доступ до інформації</i>	Розвинуті системи електронної демократії передбачають доступ громадян до інформації про політичні процеси, рішення, діяльність уряду тощо. Країни, де інформація доступна через електронні канали, сприяють більшій прозорості та обліковості влади.
<i>Кібербезпека</i>	Одним з важливих аспектів електронної демократії є забезпечення кібербезпеки. Країни, які мають ефективні заходи щодо захисту електронних систем від кібератак і зловживань, мають вищий рівень електронної демократії.

В Україні розвиток електронної демократії закріплений законодавчими актами і нормативними документами. Основні засади розвитку електронної демократії в Україні включають наступні аспекти:

- законодавче регулювання: Україна має закони та нормативні акти, що визначають правові засади розвитку електронної демократії. Наприклад, Закон України "Про електронні демократичні інструменти в Україні" встановлює основні принципи та правила використання електронних технологій у політичному процесі;

- електронне голосування: Україна активно впроваджує електронне голосування на деяких етапах виборчого процесу. Наприклад, електронне голосування впроваджено для окремих груп виборців, таких як військовослужбовці, особи з інвалідністю та громадяни, які перебувають за

кордоном. Деякі країни, такі як Естонія, Швейцарія та Еквадор, успішно впровадили електронні системи голосування на різних рівнях, від місцевих до національних виборів. Це дозволяє громадянам голосувати зручніше та швидше, забезпечуючи більшу доступність виборчого процесу;

- розвиток електронного урядування: Уряд України активно працює над впровадженням електронного урядування. Це включає в себе електронні сервіси, електронні платформи для взаємодії з громадянами та електронні системи для прийняття рішень;

- відкриті дані: в Україні впроваджується політика відкритих даних, яка сприяє забезпеченню доступу до публічної інформації через електронні канали. Це підвищує прозорість і обліковість влади та сприяє активній участі громадян у прийнятті рішень;

- онлайн-платформи громадської участі: велика кількість онлайн-платформ, таких як e-Democracy, CitizenLab, OpenIDEO та інші, дозволяють громадянам обговорювати питання громадського значення, висувати ідеї та брати участь у прийнятті рішень. Це стимулює активну участь громадян у прийнятті політичних рішень та сприяє більшій відкритості та прозорості в управлінні;

- соціальні медіа та громадські рухи: соціальні медіа відіграють значну роль у зміцненні електронної демократії, надаючи громадянам платформу для спілкування, обміну інформацією та організаційністю всіх класифікаційних ознак взаємозалежності [4, с. 11];

- кібербезпека: Україна приділяє значну увагу кібербезпеці, оскільки це важливий аспект розвитку електронної демократії. Законодавство України містить положення щодо захисту електронних систем від кібератак та зловживань.

Варто зауважити, що розвиток електронної демократії є постійним процесом, і в Україні продовжуються зусилля для покращення законодавчої бази та розвитку електронних інструментів у політичному процесі.

Таким чином, розвиток електронної демократії у світі пройшов шлях від перших експериментів з електронним голосуванням до впровадження комплексних систем електронного урядування та онлайн-платформ громадської участі. Інформаційні технології надали нові можливості громадянам для вираження своїх поглядів, участі в прийнятті рішень та контролю над діяльністю влади.

Електронна демократія стала форумом для взаємодії між громадянами та владою, сприяючи більшій відкритості, прозорості та впливові громадськості. Завдяки електронним системам голосування, громадяни мають зручний доступ до виборчого процесу, забезпечуючи більшу широту участі. Електронне урядування робить державні послуги більш доступними та ефективними, спрощуючи взаємодію між громадянами та державою.

Онлайн-платформи громадської участі надають можливість обговорювати питання громадського значення, висувати пропозиції та приймати участь у прийнятті рішень. Соціальні медіа забезпечують широкий спектр інструментів для взаємодії та обміну думками між громадянами, сприяючи формуванню громадських думок та мобілізації громадських рухів. Розвиток електронної демократії є динамічним процесом, який продовжує адаптуватись до швидкого прогресу технологій та змінюється в потребах суспільства.

Висновки до розділу 1

Таким чином, електронна демократія є важливим концептом у сучасному цифровому суспільстві, яке характеризується швидким розвитком інформаційних технологій. Ця концепція передбачає використання електронних засобів комунікації та інформаційних технологій для забезпечення більшої громадської участі, взаємодії між громадянами та владою, а також для покращення процесу прийняття рішень.

Основні принципи електронної демократії, такі як громадська участь, відкритість та прозорість, електронна доступність та сприяння консультаціям та співпраці, спрямовані на забезпечення більш активної участі громадян у політичному процесі, зростання довіри до влади та покращення якості прийнятих рішень.

Україна, як країна, що рухається шляхом демократичних реформ, має великий потенціал для розвитку електронної демократії. Впровадження електронних інструментів та платформ для громадської участі та діалогу може сприяти збільшенню залученості громадян у прийнятті рішень, підвищенню ефективності владних структур та створенню більш відкритого та прозорого політичного середовища.

Однак, важливо враховувати технологічні, соціальні та етичні виклики, пов'язані з електронною демократією, такі як захист приватності, боротьба з дезінформацією та кібербезпека.

Розвиток електронної демократії у світі пройшов шлях від перших експериментів з електронним голосуванням до впровадження комплексних систем електронного урядування та онлайн-платформ громадської участі. Інформаційні технології надали нові можливості громадянам для вираження своїх поглядів, участі в прийнятті рішень та контролю над діяльністю влади. Електронна демократія стала форумом для взаємодії між громадянами та владою, сприяючи більшій відкритості, прозорості та впливові громадськості. Завдяки електронним системам голосування, громадяни мають зручний доступ до виборчого процесу, забезпечуючи більшу широту участі. Електронне урядування робить державні послуги більш доступними та ефективними, спрощуючи взаємодію між громадянами та державою.

Онлайн-платформи громадської участі надають можливість обговорювати питання громадського значення, висувати пропозиції та приймати участь у прийнятті рішень. Соціальні медіа забезпечують широкий спектр інструментів для взаємодії та обміну думками між громадянами, сприяючи формуванню громадських думок та мобілізації громадських рухів.

Розвиток електронної демократії є динамічним процесом, який продовжує адаптуватись до швидкого прогресу технологій та змінюється в потребах суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ ЗА ВИЩОЮ ШКОЛОЮ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

2.1. Характеристика та аналіз діяльності Вищої школи публічного управління

Вища школа публічного управління є державним закладом післядипломної освіти, що належить до сфери управління Національного агентства України з питань державної служби.

Основною метою Вищої школи є забезпечення професійного розвитку та підвищення кваліфікації публічних службовців - осіб, які займають політичні посади, державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад.

Основними завданнями Вищої школи є:

- провадження освітньої діяльності у сфері післядипломної освіти державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад;

- забезпечення доступності та якості надання освітніх послуг з метою забезпечення професійного розвитку державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад, а також надання освітніх послуг у сфері публічного управління та адміністрування особам, які займають політичні посади;

- забезпечення індивідуальної траєкторії професійного розвитку державних службовців, посади яких належать до посад державної служби категорії «А»;

- навчально-методичне та наукове забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад;

- надання консультаційних, експертних, просвітницьких та інформаційних послуг державним органам та органам місцевого самоврядування, закладам освіти, фізичним особам, юридичним особам усіх форм власності з питань професійного розвитку державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад;

- створення належних умов для роботи осіб, які здійснюють науково-педагогічну, викладацьку діяльність, національних та іноземних фахівців, експертів, державних службовців та інших посадових осіб, які забезпечують провадження освітньої діяльності Вищої школи;

- розвиток партнерства на міжнародному рівні у сфері післядипломної освіти, зокрема впровадження кращого міжнародного досвіду з професійного розвитку державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад;

- забезпечення централізованого проведення оцінювання професійних компетентностей кандидатів під час проходження конкурсу на зайняття посад державної служби у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Вища школа публічного управління була трансформована з Української школи урядування. Також має на даний момент проведення занять у дистанційній та очній формах навчання, залучаються викладачі з усієї країни. Вища школа розробила 50 програм, які наведено (рис.2.1.) для підвищення класифікації голів місцевої державних адміністрацій, осіб місцевого самоврядування, державних службовців.

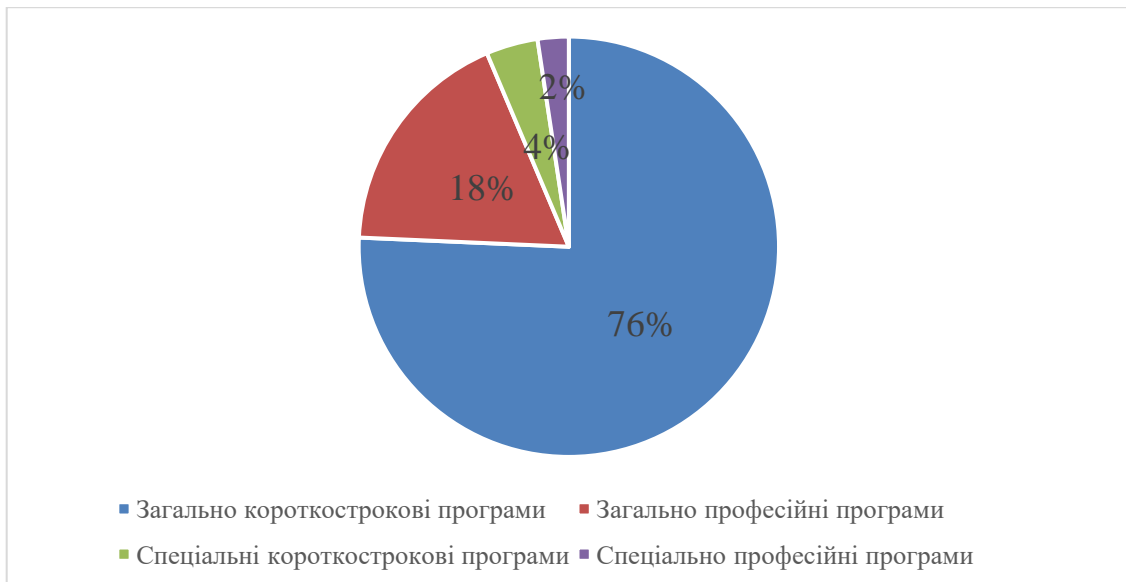

Рис. 2.1. Нові програми для підвищення класифікації голів місцевої державних адміністрацій, осіб місцевого самоврядування, державних службовців.

Завдання програм:

- створення професійної мережі викладачів, тренерів, експертів, партнерів, наставників, коучів для системи публічного управління.
- проведення практикоорієнтованого професійного навчання, зокрема шляхом відбору або навчання викладачів, тренерів, експертів у сфері підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад відповідно до їх індивідуальних потреб у професійному розвитку.
- підвищення кваліфікації та організація стажування працівників регіональних центрів підвищення кваліфікації та інших закладів освіти, наукових установ, інших юридичних та фізичних осіб, що провадять освітню діяльність.
- організація та проведення (щорічно) Літньої школи тренерської майстерності з метою впровадження сучасних тренінгових технологій та освітніх інновацій у сфері професійного навчання державних службовців, голів

місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад.

- залучення до освітнього процесу високопрофесійних тренерів, експертів, керівників і працівників державних органів та органів місцевого самоврядування (з метою обміну досвідом), національних і міжнародних експертів у різних сферах публічного управління та адміністрування.

- організація підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних працівників, викладачів (тренерів) та інших працівників Вищої школи у межах своєї компетентності.

- ведення бази даних викладачів, тренерів, експертів, партнерів, наставників. Надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування здійснювалось 242 викладачами-практиками, експертами, тренерами. Зокрема залучено:

- 51 викладача, які мають ступінь кандидата наук;
- 18 викладачів, які мають ступінь доктора наук;
- 24 викладачів, які мають вчене звання доцента;
- 9 викладачів, які мають вчене звання професора.

Показники виконання державного замовлення за ЗПППК та СППК у розрізі напрямів підвищення класифікації у 2022 році:

- 3354 Державні службовці , які займають посади державної служби категорії “В”
- 1164 Державні службовці, що займаються питаннями податкової політики
- 690 Державні службовці , вперше призначені на посади державної служби категорії “В”
- 225 Уповноважені особи з питань запобігання та виявлення корупції
- 221 Фіхівці у сфері соціального захисту населення
- 62 Фіхівці з питань реформ

Підвищення класифікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників і заступниць, посадових осіб місцевого самоврядування реалізуються за:

- загальними професійними програмами (ЗППК) - 8107 осіб;
- спеціальними професійними програмами (СППК) - 4331 особа;
- загальними короткостроковими програмами (ЗППК) - 2723 особи;
- спеціальними короткостроковими програмами (СКПК) - 1385 осіб.

Забезпечено підвищення класифікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступниць, посадових осіб місцевого самоврядування:

- за короткостроковими програмами - 18302 особа
- за професійними програмами - 5830 осіб.

Показники виконання державного замовлення за ЗКПК та СКПК у розрізі напрямів підвищення кваліфікації у 2022 році:

- уповноваження особи з питань запобігання та виявлення корупції - 405 осіб;
- фахівці з питань управління персоналом – 2313 осіб;
- фахівці з питань стратегічних комунікацій – 898 осіб ;
- державні службовці, що займаються питаннями кібербезпеки – 810 осіб;
- фахівці з питань європейської інтеграції – 495 осіб;
- фахівці з питань гендерної політики – 783 осіб;
- фахівці з питань забезпечення прав та інтересів осіб з інвалідністю – 610 осіб;
- фахівці з питань дотримання прав людини та протидії дискримінації - 756 осіб;
- фахівці з питань детінізації доходів – 391 особа;
- фахівці у сфері соціального захисту населення – 360 осіб;
- державні службовці, що займаються питаннями податкової політики – 2572 особи;

Кількість державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, що підвищили кваліфікацію у 2022 році в розрізі ЦОВВ:

- МОВВ-702 особи;
- ЦОВВ-15664 особи;
- ПОМС-180 осіб.

Таким чином, у Вищій школі публічного управління існує спеціальна професійна програма, спеціальна короткострокова програма, освітньо-професійна, самоосвіта, освітньо-професійна програма, загальна короткострокова програма, загальна професійна програма. Метою цих програм є створення освітнього простору для підготовки експертів-тренерів, що володіють сучасними інноваційними методиками та інструментами професійного навчання.

2.2. Розвиток інформаційного суспільства в Україні як базис розвитку електронної демократії

Перспективи розвитку електронної демократії безпосередньо визначаються рівнем розвиненості інформаційного суспільства в країні: рівнем комп'ютеризації населення, доступом до мережі Інтернет, рівнем міждержавної та міжрегіональної (всередині країни) «цифрової нерівності» тощо. Зазначені показники засвідчують недостатній розвиток в Україні відповідної інфраструктури. Україна досі зберігає один із найнижчих у Європі показників доступу населення до Інтернет – нині він становить 17,8 користувачів на 100 жителів. Україна досі зберігає один із найнижчих у Європі показників доступу населення до Інтернет – нині він становить 17,8 користувачів на 100 жителів. Для порівняння, найменше серед країн Євросоюзу охоплення населення мережею Інтернет має Греція – 20 користувачів на 100 жителів. Зберігається також регіональна нерівність користування Інтернетом, яка наведена у рис. 2.1. та рис. 2.2.

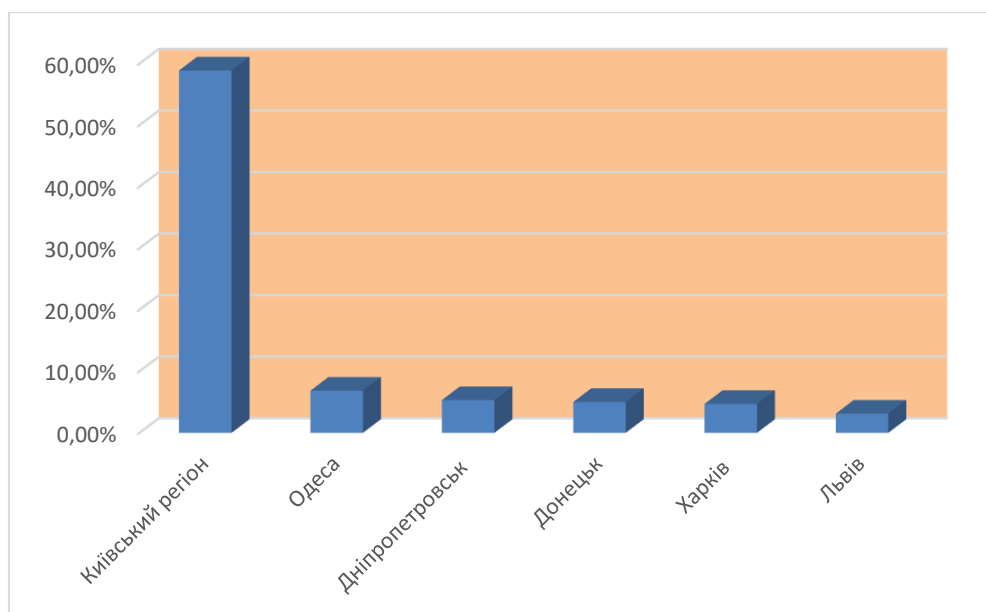

Рис. 2.2. Регіон та міста з найбільшим користуванням Інтернету

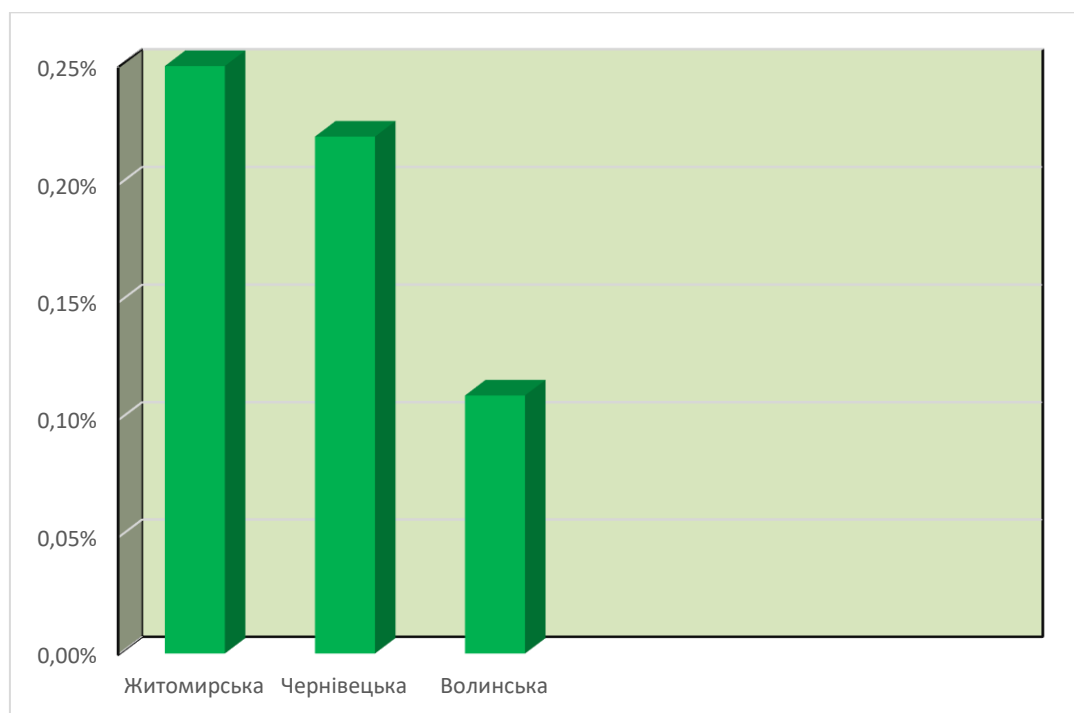

Рис. 2.3. Області з найменшим користуванням інтернету

Забезпечення загальноосвітніх середніх шкіл комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет також свідчить про збереження міжрегіональної «цифрової нерівності». Сучасна політика України у сфері електронної демократії перебуває на етапі становлення, оскільки відбувається формування законодавчої бази [14, 29 с.].

Активну участь у становленні електронної демократії в Україні бере громадянське суспільство. Стрімкий розвиток електронної демократії в Україні визнаний ООН: з 2015 року держава суттєво підвищила позиції у рейтингу розвитку електронної демократії та нині займає 32-те місце. У листопаді 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку електронної демократії до 2020 року. Згідно концепції, до 2020 року в Україні має бути завершено формування нормативно-правової бази для формування едемократії. Незважаючи на те, що в Україні ще не впроваджені такі інновації, як електронне голосування або цифровий паспорт, українські громадяни вже можуть скористатися багатьма інструментами електронної демократії. Варто зауважити, що «Концепції електронної демократії» розроблена.

2.3. Огляд поточного стану розвитку окремих елементів електронної демократії в Україні

Відповідно до норм чинного законодавства на веб-сайтах органів державної влади досить повно та оперативно надається інформація: новини, поточна діяльність, перелік нормативно-правових актів, що регламентують діяльність або є результатом діяльності відповідного органу, оприлюднюються плани та певні форми звітності з їх виконання, надається інформація щодо графіків прийому громадян посадовцями, номери «телефонів довіри» або «гарячих ліній» тощо.

У межах реалізації принципу прозорості в діяльності органів державної влади нині найбільш повно реалізована така форма електронної демократії, як інформування громадян, що, втім, передбачає лише односторонні відносини між органами влади і громадянами, коли органи влади виробляють і надають інформацію громадянам. Це передбачає як «пасивний» доступ до інформації (за бажанням/на вимогу громадян), так і «активні» заходи уряду з поширення даної інформації серед громадян. Кабінетом Міністрів України запропоновано також електронних інструментарій налагодження діалогу з громадянами та їх

організаціями. Задля цієї мети створено веб-сайт «Уряд і громадськість» на єдиному веб-порталі органів виконавчої влади України. З цього веб-сайту є посилання на інтерактивну інформаційно-аналітичну систему Кабінету Міністрів України «Громадянське суспільство і влада», яка має сприяти розвитку інститутів громадянського суспільства та їх взаємодії з органами державної влади в онлайн режимі. Практикування центральних органів виконавчої влади та обласних державних адміністрацій наведено у рис. 2.4.

Розвиток електронного парламенту так само відрізняється домінуванням односторонніх інформаційних сервісів. Зокрема, відсутні такі поширені в європейській практиці інструменти, як:

- доступ всіх зацікавлених осіб до пов'язаної із законодавчим процесом документації;
- можливість висловитися щодо того чи іншого законопроекту, електронний документообіг;
- інтернет-трансляції парламентських засідань тощо. Позитивним кроком у напрямі розвитку електронної демократії слід вважати підвищення ступеня оперативності надання інформації щодо пленарних засідань Верховної Ради, публікацію в Інтернеті стенограм парламентських засідань.

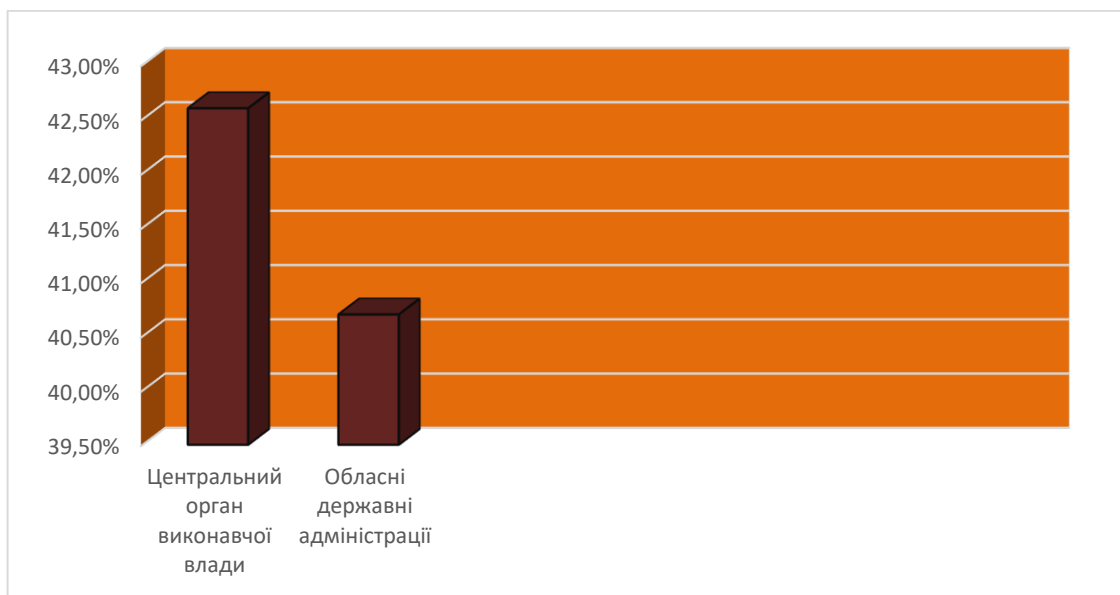

Рис. 2.4. Практикування режиму двосторонньої взаємодії

2.4. Огляд законодавства щодо електронної демократії в Україні

Електронна демократія, яка базується на використанні сучасних технологій та електронних інструментів у політичному процесі, стає все більш актуальною у сучасному світі. Огляд законодавства щодо електронної демократії в Україні свідчить про значний прогрес у впровадженні електронних технологій для забезпечення більшої участі громадян у політичному процесі та зміцнення прозорості та відкритості владних структур. Україна не залишається осторонь цих трансформацій і приділяє значну увагу розвитку електронної демократії.

Законодавство України в цій сфері встановлює правові засади та норми, які регулюють використання електронних технологій у політичному процесі та забезпечують активну участь громадян у формуванні владних рішень.

Одними функціонуючими та планомірними законами, що стосується електронної демократії постають:

Закон України «Про електронні петиції». Даний закон, також прийнятий у 2015 році, визначає процедуру подання петицій громадянами через електронну платформу. Він спрощує процес висловлення громадянських пропозицій та звернень до державних органів і забезпечує зобов'язання владних структур розглядати ці петиції та надавати відповіді.

Закон України «Про доступ до публічної інформації», який був прийнятий у 2011 році. Цей закон забезпечує право громадян на доступ до інформації, яка належить до сфери діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Закон передбачає прозорість, відкритість та доступність інформації шляхом електронних засобів, що забезпечує більшу взаємодію між громадянами та державою. Цей закон встановлює правову основу для використання електронних технологій та засобів у роботі державних органів [6, с. 55].

Крім того, законодавство України також охоплює інші важливі аспекти електронної демократії. Наприклад, «Про відкриті дані» закон встановлює

правила щодо публікації відкритих даних органами влади та доступу до них громадськості. «Про електронне урядування» закон визначає правові засади використання електронних технологій у діяльності державних органів, що сприяє покращенню якості надання послуг та забезпеченню ефективного взаємодії з громадянами.

Загалом, законодавство України щодо електронної демократії має на меті забезпечити прозорість, доступність і активну участь громадян у прийнятті важливих рішень. Проте, важливо пам'ятати, що розвиток електронної демократії є постійним процесом, і законодавство постійно оновлюється та адаптується до змін технологічного прогресу та вимог суспільства [3, с. 11].

Отже, огляд законодавства щодо електронної демократії в Україні відображає зусилля держави впровадити електронні технології для поліпшення участі громадян у політичному процесі та забезпечення прозорості та відкритості владних структур. Ряд законів та нормативно-правових актів були прийняті з метою розвитку та регулювання електронної демократії в країні.

Україна в останні роки приділяє значну увагу розвитку електронної демократії та впровадженню електронних інструментів для політичної участі громадян. Низка законодавчих актів була прийнята з метою регулювання та підтримки електронної демократії в країні.

Основні закони та нормативно-правові акти, пов'язані з електронною демократією в Україні, які наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Закони України щодо формування електронної демократії України

Закони України	Опис	Напрями регулювання
Закон України "Про електронні петиції"	Закон "Про електронні петиції" має на меті сприяти більшій участі громадян у процесі прийняття рішень та забезпеченню їхнього права на висловлення громадської думки через використання електронних засобів комунікації.	<ul style="list-style-type: none"> - встановлює процедуру подання електронних петицій, включаючи вимоги до їхнього змісту та обробки, визначає процедуру розгляду петицій, включаючи терміни та порядок взаємодії з відповідними органами влади; - передбачає можливість проведення громадських слухань щодо електронних петицій у разі потреби; - встановлює обов'язок органів влади надавати письмову відповідь на

Продовження табл. 2.1.

Закони України	Опис	Напрями регулювання
		електронні петиції протягом певного терміну; - передбачає публічність електронних петицій, а також забезпечує доступ до інформації про їхній стан та результати
Закон України "Про доступ до публічної інформації"	Прийнятий Верховною Радою України 13 січня 2011 року, сприяє забезпеченню відкритості та прозорості державних органів та підвищенню громадського контролю за діяльністю владних структур. Сприяє активній участі громадян у прийнятті рішень та формуванні демократичного суспільства.	- Встановлює визначення публічної інформації, включаючи документи, дані, матеріали, аудіозаписи, відеозаписи, електронні документи та інші носії інформації. - Визначає процедуру подання запиту на отримання публічної інформації, а також встановлює терміни та порядок надання інформації. - Сприяє створенню та веденню публічних реєстрів, які містять публічну інформацію та є доступними для громадськості. - Встановлює відповідальність за порушення вимог щодо доступу до публічної інформації.
Закон України "Про електронне урядування"	Прийнятий Верховною Радою України 24 вересня 2015 року, сприяє розвитку електронної адміністрації та покращенню якості та ефективності державних послуг, забезпечуючи зручну та доступну взаємодію між громадянами та державою.	- Встановлює визначення електронного урядування як використання інформаційних технологій та електронних засобів комунікації для забезпечення ефективності, прозорості та доступності державних послуг, спрощення процедур взаємодії між державою та громадянами та підприємствами. - Встановлює правову базу для надання електронних послуг, які спрощують взаємодію громадян та підприємств з органами влади та державними установами (електронне подання заяв, отримання електронних документів, електронну ідентифікацію тощо). - Регулює створення та функціонування інформаційних систем урядування, які забезпечують обробку, зберігання та передачу інформації між органами влади та громадянами. - Встановлює вимоги до захисту інформації, що обробляється в електронних системах урядування, з метою забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності даних. - Визначає механізми координації та співробітництва між органами влади у сфері електронного урядування для забезпечення єдиної політики та

Продовження табл. 2.1.

Закони України	Опис	Напрями регулювання
Закон України "Про захист персональних даних"	Прийнятий Верховною Радою України 1 червня 2010 року, забезпечує конфіденційність, приватність та захист персональних даних громадян в Україні, відповідаючи міжнародним стандартам та нормам у цій сфері.	стандартів. - Встановлює визначення персональних даних як будь-якої інформації, що стосується прямо або опосередковано визначеної фізичної особи. - Встановлює принципи обробки персональних даних, зокрема збирання даних за визначеними та законними цілями, згода суб'єкта даних, обмеження обробки, забезпечення точності та конфіденційності даних. - Встановлює вимоги до операторів персональних даних, стосовно зберігання та захисту даних, повідомлення суб'єкта даних про обробку його персональних даних, забезпечення прав суб'єкта даних тощо. - Встановлює вимоги до передачі персональних даних за межі України, необхідність згоди суб'єкта даних або наявність інших законних підстав.
Закон України "Про запобігання корупції"	Прийнятий Верховною Радою України 14 жовтня 2014 року. Має на меті забезпечення прозорості, ефективності та відповідальності в державному управлінні, а також запобігання та боротьбу з корупцією в усіх сферах суспільного життя. Він створює правову основу для формування ефективної системи контролю та запобігання корупції в Україні.	- Встановлює визначення корупції та корупційних правопорушень. - створює Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) як центральний орган виконавчої влади, відповідальний за забезпечення запобігання, виявлення, розслідування та припинення корупційних правопорушень. - Встановлює зобов'язання посадових осіб, включаючи державних службовців, обранців та інших посадових осіб, подавати декларації про свої майнові та фінансові інтереси. - Встановлює механізми виявлення та запобігання конфлікту інтересів в діяльності посадових осіб. Посадові особи зобов'язані повідомляти про потенційні конфлікти інтересів та уникати дій, що можуть призвести до неправомірного використання свого становища. - Передбачає відповідальність за корупційні правопорушення, включаючи адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність. Встановлює механізми конфіскації незаконно набутих активів.
Закон України "Про місцеве самоврядування"	Прийнятий 21 травня 1997 року, сприяє розвитку демократії, визначає правові	- Встановлює визначення місцевого самоврядування як форми організації та здійснення влади громадами на певній

Продовження табл. 2.1.

Закони України	Опис	Напрями регулювання
	основи функціонування місцевих органів влади та забезпечує участь громадян у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя та розвитку їхнього населеного пункту.	<p>території.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Визначає правовий статус місцевих органів влади, таких як обласні, районні та міські ради, встановлює їх компетенцію, повноваження, процедури обрання та функціонування. - Встановлює принципи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, включаючи питання місцевих бюджетів, місцевих податків та зборів. - Визначає механізми захисту прав та інтересів громадян на рівні місцевої громади, включаючи можливість участі громадян у процесі прийняття рішень та контролю над діяльністю місцевих органів влади. - Визначає принципи та механізми співробітництва між місцевими органами влади та центральною владою для забезпечення координації та взаємодії в реалізації державної політики.
Закон України "Про громадські формування"	Прийнятий 8 липня 1992 року. Сприяє розвитку громадянського суспільства, дозволяючи громадянам об'єднуватися для захисту своїх інтересів, активної участі у прийнятті рішень та сприяння соціальному розвитку країни. Встановлює правові основи функціонування громадських організацій в Україні, регулює діяльність громадських об'єднань, які можуть бути створені громадянами для спільної реалізації їхніх інтересів та забезпечення участі громадян у суспільному житті.	<ul style="list-style-type: none"> - Встановлює поняття громадських формувань як організаційних структур, що об'єднують громадян для досягнення спільних цілей. - Встановлює вимоги та процедури для створення громадських організацій, включаючи правовий статус, реєстрацію та затвердження їхніх статутів. - Визначає права громадських організацій, такі як право на свободу об'єднання, участь у прийнятті рішень та представництво своїх інтересів. - Встановлює обов'язки громадських організацій щодо звітності, дотримання законодавства та інших нормативних актів. - Встановлює принципи співробітництва громадських організацій з державою, зокрема, в сфері реалізації соціальних та громадських проектів, консультацій при прийнятті рішень та інші форми співпраці.

Таким чином, Україна активно працює над розвитком електронної демократії шляхом прийняття та впровадження різних законів та нормативних актів. Законодавство щодо електронної демократії включає такі закони, як "Про

електронні петиції", "Про доступ до публічної інформації", "Про електронне урядування", "Про захист персональних даних", "Про електронні декларації" та інші.

Ці закони мають на меті забезпечити прозорість, відкритість та участь громадян у процесах прийняття рішень, а також сприяти розвитку електронного урядування та електронного документообігу. Вони визначають права та обов'язки громадян, механізми доступу до інформації, захист персональних даних, процедури електронного урядування та інші аспекти, необхідні для розвитку електронної демократії.

Однак, важливо зазначити, що реалізація електронної демократії потребує не лише наявності відповідного законодавства, але й ефективної інфраструктури, технологій та культури використання електронних інструментів. Для успішного розвитку електронної демократії в Україні необхідно забезпечити доступність та надійність електронних систем, забезпечити кібербезпеку та збереження персональних даних, а також підвищувати рівень інформаційної грамотності серед населення.

Україна зробила певні кроки у напрямку електронної демократії, проте ще багато роботи потрібно зробити для повного розвитку цього напрямку. Подальші зусилля у напрямку створення сприятливої правової та технологічної бази, а також навчання та підвищення обізнаності громадян щодо використання електронних інструментів демократії є важливими для досягнення прозорості та ефективної електронної демократії в Україні.

2.5. Аналіз стану електронної демократії у вищій школі публічного управління

Електронна демократія вищої школи публічного управління виконує важливу роль у забезпеченні відкритості, участі та прозорості в управлінських процесах. Аналіз стану електронної демократії у цьому контексті дає змогу оцінити наявність та ефективність застосування електронних інструментів,

механізмів та практик, що сприяють залученню студентів, викладачів та громадськості до процесів управління та прийняття рішень.

Вища школа публічного управління в Україні має потенціал для розвитку електронної демократії завдяки наявності інформаційно-комунікаційних технологій та електронних засобів, які можуть поліпшити доступність, ефективність та якість навчання та управління [5, с. 46].

Аналіз стану електронної демократії у вищій школі публічного управління включає оцінку наявних механізмів, інструментів та практик, що сприяють участі громадян, прозорості та відкритості в процесах управління.

На сьогоднішній день, багато вищих шкіл публічного управління в Україні використовують електронні засоби та інформаційні технології для поліпшення взаємодії зі студентами, викладачами та громадськістю. Це може включати електронну реєстрацію на курси, електронні платформи для доступу до навчального матеріалу, віртуальні конференції та дискусії, електронні системи звітності тощо. Такі інструменти можуть сприяти більшій доступності, ефективності та зручності навчання та спілкування у вищій школі.

Однак, важливо зазначити, що рівень розвитку електронної демократії у вищій школі публічного управління може варіюватись в залежності від конкретних закладів. Деякі школи можуть бути більш продвинутими в застосуванні електронних інструментів та практик, тоді як інші можуть мати обмежені можливості чи недостатню інфраструктуру.

Аналіз стану електронної демократії у вищій школі публічного управління передбачає оцінку наступних аспектів:

1. *Наявність електронних платформ та інструментів:* потрібно визначити наявність та функціональність електронних платформ для взаємодії між студентами, викладачами та адміністраторами. Це можуть бути електронні системи реєстрації, навчальні платформи, електронні конференції та інші засоби спілкування та обміну інформацією.

Одним з важливих аспектів аналізу стану електронної демократії в вищій школі публічного управління є оцінка наявності електронних платформ та

інструментів, які сприяють взаємодії між студентами, викладачами та адміністраторами. Наявність таких платформ є важливим фактором для забезпечення відкритості, ефективності та прозорості управління та навчання в установі.

Електронні платформи можуть включати:

- електронні системи реєстрації: ці системи дозволяють студентам зареєструватися на курси, обирати предмети, переглядати свій навчальний розклад та взаємодіяти з адміністраторами щодо академічних питань. Такі системи спрощують процес реєстрації та забезпечують швидкий доступ до актуальної інформації.

- навчальні платформи: це електронні середовища, де студенти можуть отримувати навчальний матеріал, здавати завдання та тести, спілкуватися з викладачами та іншими студентами, обмінюватися думками та досліджувати додаткову літературу. Такі платформи можуть бути базовим інструментом навчання та сприяти активній взаємодії між учасниками освітнього процесу;

- електронні конференції та форуми: ці інструменти дозволяють студентам та викладачам обговорювати актуальні питання, ділитися думками, задавати запитання та отримувати відповіді. Електронні конференції та форуми можуть бути віртуальними просторами для академічних дискусій та обміну ідеями;

- електронні опитування та зворотний зв'язок: ці інструменти дозволяють збирати думки та оцінки студентів щодо навчальних програм, методик викладання та загальної якості освіти. Це допомагає залучити студентів до процесу прийняття рішень та вдосконалення освітнього середовища.

Аналіз наявності та функціональності таких електронних платформ та інструментів у вищій школі публічного управління дозволить оцінити їх ефективність, доступність та рівень взаємодії між учасниками навчального процесу. Крім того, такий аналіз допоможе виявити потреби у подальшому

розвитку та вдосконаленні електронних платформ для забезпечення якісної електронної демократії в установі [14, с. 4].

2. Залучення громадськості: важливим аспектом електронної демократії є можливість залучення студентів, викладачів та інших зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень. Аналіз потребує оцінки наявності та ефективності механізмів залучення громадськості, таких як електронні опитування, публічні дискусії та консультації.

Одним з ключових аспектів аналізу стану електронної демократії в вищій школі публічного управління є оцінка рівня залучення громадськості до управлінських процесів. Це включає активну участь студентів, викладачів, адміністраторів та інших зацікавлених сторін у прийнятті рішень, розробці політик та співпраці зі школою.

Оцінка залучення громадськості може включати такі аспекти:

- механізми залучення: дослідження наявних механізмів залучення громадськості, таких як електронні платформи, опитування, консультації та публічні зустрічі. Важливо визначити наявність та доступність таких механізмів для студентів та інших учасників навчального процесу;

- рівень активності: аналіз рівня активності та участі громадськості в управлінських процесах. Це може включати кількість внесених пропозицій, участь у голосуваннях, участь у громадських консультаціях та інші форми активності;

- комунікація та співпраця: оцінка комунікаційних каналів та співпраці між учасниками навчального процесу. Важливо визначити наявність механізмів обміну інформацією, діалогу та співпраці, які сприяють залученню громадськості до управління;

- результативність: оцінка впливу залучення громадськості на процеси управління та якість прийнятих рішень. Це може включати оцінку впроваджених змін, врахування громадських думок та вплив громадськості на формування політик та стратегій школи;

– аналіз рівня залучення громадськості у вищій школі публічного управління дозволить визначити поточну ситуацію та ідентифікувати можливість покращення електронної демократії. Це допоможе розробити стратегії та механізми, спрямовані на підвищення рівня залучення громадськості та створення більш демократичного та прозорого навчального середовища [13, с. 7].

3. Захист персональних даних: у контексті електронної демократії необхідно забезпечити відповідний рівень захисту персональних даних студентів та інших учасників управлінських процесів. Важливо оцінити наявність політик та практик щодо захисту даних та дотримання принципів конфіденційності.

Захист персональних даних є важливим аспектом електронної демократії, який вимагає належного уваги та регулювання. З моменту збору та обробки персональних даних учасників електронної демократії, включаючи студентів, викладачів, адміністраторів та інших учасників навчального процесу, необхідно дотримуватись принципів конфіденційності, приватності та безпеки.

Одним із головних законодавчих актів, що регулюють захист персональних даних в Україні, є Закон України "Про захист персональних даних". Цей закон визначає правила та обов'язки для суб'єктів обробки персональних даних, включаючи установи вищої освіти, і встановлює механізми захисту персональних даних від несанкціонованого доступу, використання та поширення. Розглянемо основні принципи захисту персональних даних, які наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Основні принципи захисту персональних даних

Принцип	Опис
Законність та справедливість	Обробка персональних даних повинна здійснюватись на законній підставі та засновуватися на принципах справедливості.
Обмеження обробки	Обробка персональних даних повинна здійснюватись тільки у визначених та обмежених цілях, які повинні бути зазначені перед збором даних.
Збереження точності	Заходи повинні бути прийняті для забезпечення точності

Продовження табл. 2.2.

Принцип	Опис
	та актуальності персональних даних.
Обмеження збереження	Персональні дані повинні зберігатись тільки протягом необхідного часу для досягнення цілей обробки.
Безпека та конфіденційність	Заходи повинні бути прийняті для забезпечення адекватного рівня захисту персональних даних від несанкціонованого доступу, втрати, руйнування чи пошкодження.
Відповідальність	Суб'єкти обробки персональних даних повинні нести відповідальність за дотримання вимог закону та забезпечення захисту персональних даних.

Дотримання вимог Закону України "Про захист персональних даних" у вищій школі публічного управління є важливим кроком у забезпеченні конфіденційності, приватності та безпеки персональних даних учасників навчального процесу [16, с. 6].

4. Навчання та підтримка: ефективне впровадження електронної демократії вимагає належного навчання студентів, викладачів та адміністраторів щодо використання електронних інструментів та практик. Необхідно оцінити наявність навчальних програм, підтримки та консультацій, спрямованих на розвиток навичок у сфері електронної демократії.

Навчання та підтримка з питань захисту персональних даних відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного впровадження електронної демократії в вищій школі публічного управління. Освіченість та свідомість учасників навчального процесу щодо правил та процедур захисту персональних даних допомагають уникнути можливих порушень та недбалості, а також сприяють побудові довіри між учасниками.

Важливо забезпечити належну підготовку та навчання усіх студентів, викладачів, адміністраторів та інших працівників школи з питань захисту персональних даних. Це може включати проведення спеціалізованих навчальних курсів, тренінгів, семінарів або вебінарів, де вони будуть ознайомлені з принципами та практичними аспектами захисту персональних даних, включаючи вимоги законодавства, методи шифрування, заходи безпеки мережі та інші важливі аспекти [9, с. 13].

Крім того, важливо забезпечити наявність підтримки та консультування з питань захисту персональних даних. Учасники навчального процесу повинні мати доступ до фахівців або команди, яка надає консультації та допомогу в разі виникнення питань, проблем або інцидентів, пов'язаних з захистом персональних даних. Це може бути забезпечено через створення контактної точки, електронної пошти або спеціальної платформи для повідомлення про можливі порушення чи запитання (рис. 2.1.).

Навчання та підтримка з питань захисту персональних даних сприяють підвищенню свідомості, ефективності та відповідальності учасників навчального процесу щодо збереження конфіденційності та безпеки персональних даних. Це сприяє зміцненню довіри між учасниками та створенню сприятливого середовища для розвитку електронної демократії в вищій школі публічного управління.

Таким чином, проведений аналіз стану електронної демократії у вищій школі публічного управління показав, що наявність електронних платформ та інструментів є добрим початком для розвитку електронної демократії. Ці платформи надають можливість широкому колу учасників брати участь у прийнятті рішень та сприяють залученню громадськості до процесу публічного управління. Однак, існують певні виклики та недоліки, які потребують уваги.

Залучення громадськості до електронної демократії вищої школи публічного управління є недостатнім. Незважаючи на наявність платформ та інструментів, участь громадськості в процесах прийняття рішень та формування політик є обмеженою. Це може бути пов'язано з недостатнім інформуванням, недоступністю платформ для широкої аудиторії або недостатнім розумінням громадськістю важності своєї участі. Для покращення ситуації необхідно проводити інформаційні кампанії, навчальні заходи та забезпечувати доступність платформ для усіх зацікавлених осіб.

Захист персональних даних вищої школи публічного управління потребує належного уваги. Існують закони та нормативні акти, які регулюють захист персональних даних, однак важливо забезпечити їх повне впровадження та

дотримання. Навчання та підтримка з питань захисту персональних даних є важливими елементами, які допомагають усвідомлювати ризики та вживати належні заходи безпеки. Необхідно забезпечити належну підготовку всіх учасників навчального процесу та надавати підтримку у разі виникнення питань чи проблем.

Навчання та підтримка з питань електронної демократії у вищій школі публічного управління також потребують подальшого розвитку. Наявність навчальних курсів, тренінгів та консультацій є позитивними кроками, проте їх обсяг та доступність можна ще покращити. Це допоможе забезпечити належний рівень компетенцій та підтримки для учасників навчального процесу і сприятиме розвитку електронної демократії в школі публічного управління.

Загалом, електронна демократія вищої школи публічного управління має потенціал для подальшого розвитку. За умови врахування вищезазначених викликів та недоліків, важливо зосередитись на постійному покращенні доступу до електронних платформ, залученні громадськості, захисті персональних даних та забезпеченні навчання та підтримки для усіх учасників навчального процесу. Це сприятиме зміцненню демократичних процесів та ефективному функціонуванню вищої школи публічного управління.

2.6. Характерний аналіз виявлення проблем, які існують в сфері електронної демократії в Україні

У сучасному світі електронна демократія стає все більш актуальною та необхідною складовою сфери публічного управління. Вона надає громадянам нові можливості для участі у прийнятті рішень, сприяє збільшенню прозорості та відповідальності органів влади, а також забезпечує широкий доступ до публічної інформації.

Аналізуючи сферу електронної демократії в Україні, можна виділити деякі характерні проблеми, які існують в цій галузі. Нижче наведено деякі з них:

1. Недостатня громадська свідомість та активна участь: велика частина населення України ще не має достатньої свідомості про електронні демократичні інструменти та їх потенціал. Багато громадян не мають достатньої мотивації або можливості брати активну участь у цих процесах. Це створює перешкоди для повноцінного розвитку електронної демократії в країні [12, с. 7].

Проблемою, яка існує в сфері електронної демократії в Україні, є недостатня громадська свідомість та активна участь громадян. Це означає, що багато людей не мають достатньої інформації про електронні інструменти демократії, не розуміють їх значення та не беруть активну участь у таких процесах.

Відсутність громадської свідомості може бути пов'язана з недостатньою освіченістю населення щодо принципів та переваг електронної демократії. Багато людей можуть бути незнайомі з тим, як користуватися електронними інструментами, якими платформами вони можуть скористатися для висловлення своїх думок та участі в прийнятті рішень.

Недостатня активна участь громадян також може бути пов'язана з відчуттям безсилля або невпевненості в ефективності їхнього внеску. Громадяни можуть відчувати, що їхні голоси не будуть почуті або не матимуть реального впливу на процеси прийняття рішень. Це може призвести до пасивності та відмови від участі в електронних процесах демократії.

Для подолання цих проблем необхідно проводити постійну роботу з підвищення громадської свідомості про електронну демократію. Це може включати проведення освітніх кампаній, тренінгів та розповсюдження інформації про доступні електронні інструменти та платформи. Також важливо створити умови для активної участі громадян, забезпечити їхній доступ до ресурсів та зробити процеси прийняття рішень більш прозорими й відкритими [16, с. 5].

2. Технологічні перешкоди: наявність електронних платформ та інструментів не завжди гарантує їх ефективне використання через технологічні

обмеження. Недостатня швидкість та якість Інтернет-з'єднання, обмежений доступ до комп'ютерів та інших пристроїв, низький рівень технологічної грамотності в деяких груп населення - це лише кілька технологічних проблем, які необхідно вирішити.

Однією з основних проблем, що існують в сфері електронної демократії в Україні, є технологічні перешкоди. Незважаючи на те, що технологічний розвиток швидко зростає, не всі громадяни мають рівний доступ до цих технологій.

Одна з проблем - це обмежений доступ до Інтернету. У деяких регіонах країни існує недостатня інфраструктура, що обмежує доступ до швидкого та надійного Інтернет-з'єднання. Це може стати перешкодою для громадян, які не можуть використовувати електронні платформи та інструменти демократії [14, с. 7].

Крім того, недостатня комп'ютерна грамотність серед населення також може ускладнювати використання електронних інструментів. Багато громадян не мають необхідних навичок для користування комп'ютерами, мобільними пристроями та іншими електронними пристроями, що заважає їм повноцінно брати участь у електронній демократії.

Для подолання цих проблем необхідно забезпечити широкий доступ до Інтернету по всій території країни та розвивати інфраструктуру зв'язку. Також важливо проводити навчання з комп'ютерної грамотності та інформаційних технологій, щоб громадяни могли ефективно використовувати електронні інструменти демократії [9, с. 65].

3. Безпека та захист персональних даних: в сфері електронної демократії виникають серйозні питання щодо захисту персональних даних громадян. Недостатня свідомість про захист даних, відсутність належних механізмів та недотримання вимог щодо конфіденційності можуть призвести до порушення приватності та зловживання даними.

Іншою значною проблемою, яка існує в сфері електронної демократії в Україні, є питання безпеки та захисту персональних даних громадян.

Використання електронних платформ та інструментів демократії зазвичай вимагає збору та обробки особистої інформації, що може бути потенційно вразливою для зловживань та порушень приватності.

Недостатній рівень захисту персональних даних може призвести до несанкціонованого доступу до цих даних, їхньої неправомірної обробки або втрати. Це може порушити довіру громадян до електронних систем демократії та обмежити їх бажання використовувати ці інструменти [11, с. 6].

З метою забезпечення безпеки та захисту персональних даних необхідно встановити відповідні нормативні вимоги та стандарти, які регулюватимуть збір, зберігання та обробку персональних даних у контексті електронної демократії. Також важливо проводити свідомості та навчальні кампанії серед громадян щодо захисту їхніх персональних даних та обережного використання електронних платформ.

Національні органи влади та організації, що займаються електронною демократією, повинні приділяти велику увагу захисту персональних даних, розробці та впровадженню ефективних заходів безпеки, а також реагувати на можливі порушення або інциденти щодо безпеки даних.

4. Недостатня прозорість та відкритість: урядові та публічні організації часто відсутня відкритість та прозорість у проведенні електронних процесів. Це може створювати недовіру серед громадян та обмежувати їх бажання брати активну участь у цих процесах.

Відсутність прозорості означає, що інформація про роботу електронних платформ, прийняття рішень та процеси демократичної участі не є доступною для всіх громадян. Це може викликати недовіру та сумніви щодо легітимності та справедливості прийнятих рішень, а також обмежувати можливість громадян брати активну участь у процесах електронної демократії.

Крім того, недостатня відкритість означає обмежений доступ до даних та інформації, необхідної для аналізу та контролю з боку громадян. Відсутність публічно доступних даних про роботу електронних платформ та прийняття

рішень позбавляє громадян можливості оцінити ефективність та справедливість процесів демократії [15, с. 8].

Для подолання цих проблем необхідно забезпечити відкритий доступ до інформації про роботу електронних платформ, прийняття рішень та процеси демократичної участі. Необхідно створити механізми публічної звітності та обліку, щоб громадяни могли відстежувати діяльність та прийняття рішень органів влади. Крім того, важливо проводити свідомості та навчальні кампанії, щоб підвищити громадську свідомість про принципи прозорості та відкритості у сфері електронної демократії.

5. Недостатня правова база: існування відповідних законів та нормативних актів є важливим для розвитку електронної демократії. Недостатній рівень законодавчої бази та відсутність чітких правил та процедур можуть ускладнювати розвиток електронної демократії в Україні.

На сьогоднішній день в Україні існують окремі закони та нормативні акти, які стосуються окремих аспектів електронної демократії, наприклад, доступ до публічної інформації, електронні петиції, електронне врядування тощо. Однак, існує потреба в комплексному законодавстві, яке би охоплювало всі аспекти електронної демократії і встановлювало чіткі правила та процедури її функціонування.

Недостатня правова база може створювати невизначеність у використанні електронних платформ та інструментів демократії, а також створювати прогалини для зловживань та неправомірних дій. Відсутність чітких норм та стандартів може обмежувати довіру громадян до електронної демократії та гальмувати її подальший розвиток [16, с. 8].

Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити і прийняти комплексний законодавчий акт, який би встановлював правила та принципи функціонування електронної демократії в Україні. Цей закон повинен враховувати міжнародні стандарти та передові практики в цій галузі. Також важливо забезпечити механізми контролю та відповідальності за порушення законодавства про електронну демократію.

При належній правовій базі електронна демократія матиме чіткі правила функціонування, що сприятиме її розвитку та забезпечить відповідність процесів демократії принципам правової держави [11, с. 23].

Зазначені проблеми свідчать про необхідність подальшої роботи та вдосконалення в галузі електронної демократії в Україні. Розробка та впровадження ефективних заходів щодо підвищення громадської свідомості, вдосконалення технологічної інфраструктури, забезпечення захисту персональних даних, забезпечення прозорості та розробки необхідних законодавчих актів є важливими кроками у напрямку подальшого розвитку електронної демократії в Україні.

Таким чином, в процесі характерного аналізу виявлено ряд проблем, які існують в сфері електронної демократії в Україні. Зокрема, виявлено недостатню громадську свідомість та активну участь громадян, що може обмежувати розвиток електронної демократії та позитивний вплив громадської думки на прийняття рішень. Технологічні перешкоди, такі як обмежені можливості доступу до Інтернету або недостатня інфраструктура, також ускладнюють реалізацію електронної демократії.

Проблемою є також безпека та захист персональних даних громадян, оскільки недостатня увага до цих питань може порушувати довіру громадян до електронних платформ та інструментів демократії. Недостатня прозорість та відкритість процесів прийняття рішень можуть викликати недовіру серед громадян і створювати прогалини для корупційних дій.

Також виявлено недостатню правову базу, яка регулює електронну демократію в Україні. Відсутність комплексного законодавства зумовлює невизначеність та обмежує розвиток цієї сфери. Необхідно створити чіткі норми та стандарти, які враховуватимуть міжнародні стандарти та передові практики в галузі електронної демократії.

Для подальшого розвитку електронної демократії в Україні необхідно звернути увагу на вирішення цих проблем. Залучення громадськості, вдосконалення технологічної інфраструктури, забезпечення безпеки

персональних даних, прозорості та правової бази є ключовими факторами, які сприятимуть подальшому розвитку електронної демократії в Україні.

Висновки до розділу 2

Таким чином, Україна активно працює над розвитком електронної демократії шляхом прийняття та впровадження різних законів та нормативних актів. Законодавство щодо електронної демократії включає такі закони, як "Про електронні петиції", "Про доступ до публічної інформації", "Про електронне врядування", "Про захист персональних даних", "Про електронні декларації" та інші.

Ці закони мають на меті забезпечити прозорість, відкритість та участь громадян у процесах прийняття рішень, а також сприяти розвитку електронного урядування та електронного документообігу. Вони визначають права та обов'язки громадян, механізми доступу до інформації, захист персональних даних, процедури електронного врядування та інші аспекти, необхідні для розвитку електронної демократії.

Однак, важливо зазначити, що реалізація електронної демократії потребує не лише наявності відповідного законодавства, але й ефективної інфраструктури, технологій та культури використання електронних інструментів. Для успішного розвитку електронної демократії в Україні необхідно забезпечити доступність та надійність електронних систем, забезпечити кібербезпеку та збереження персональних даних, а також підвищувати рівень інформаційної грамотності серед населення.

Україна зробила певні кроки у напрямку електронної демократії, проте ще багато роботи потрібно зробити для повного розвитку цього напрямку. Подальші зусилля у напрямку створення сприятливої правової та технологічної бази, а також навчання та підвищення обізнаності громадян щодо використання електронних інструментів демократії є важливими для досягнення прозорості та ефективної електронної демократії в Україні.

Залучення громадськості до електронної демократії вищої школи публічного управління є недостатнім. Незважаючи на наявність платформ та інструментів, участь громадськості в процесах прийняття рішень та формування політик є обмеженою. Це може бути пов'язано з недостатнім інформуванням, недоступністю платформ для широкої аудиторії або недостатнім розумінням громадськістю важності своєї участі. Для покращення ситуації необхідно проводити інформаційні кампанії, навчальні заходи та забезпечувати доступність платформ для усіх зацікавлених осіб.

Захист персональних даних вищої школи публічного управління потребує належного уваги. Існують закони та нормативні акти, які регулюють захист персональних даних, однак важливо забезпечити їх повне впровадження та дотримання. Навчання та підтримка з питань захисту персональних даних є важливими елементами, які допомагають усвідомлювати ризики та вживати належні заходи безпеки. Необхідно забезпечити належну підготовку всіх учасників навчального процесу та надавати підтримку у разі виникнення питань чи проблем.

Навчання та підтримка з питань електронної демократії у вищій школі публічного управління також потребують подальшого розвитку. Наявність навчальних курсів, тренінгів та консультацій є позитивними кроками, проте їх обсяг та доступність можна ще покращити. Це допоможе забезпечити належний рівень компетенцій та підтримки для учасників навчального процесу і сприятиме розвитку електронної демократії в школі публічного управління.

Загалом, електронна демократія вищої школи публічного управління має потенціал для подальшого розвитку. За умови врахування вищезазначених викликів та недоліків, важливо зосередитись на постійному покращенні доступу до електронних платформ, залученні громадськості, захисті персональних даних та забезпеченні навчання та підтримки для усіх учасників навчального процесу. Це сприятиме зміцненню демократичних процесів та ефективному функціонуванню вищої школи публічного управління.

В процесі характерного аналізу виявлено ряд проблем, які існують в сфері електронної демократії в Україні. Зокрема, виявлено недостатню громадську свідомість та активну участь громадян, що може обмежувати розвиток електронної демократії та позитивний вплив громадської думки на прийняття рішень. Технологічні перешкоди, такі як обмежені можливості доступу до Інтернету або недостатня інфраструктура, також ускладнюють реалізацію електронної демократії.

Проблемою є також безпека та захист персональних даних громадян, оскільки недостатня увага до цих питань може порушувати довіру громадян до електронних платформ та інструментів демократії. Недостатня прозорість та відкритість процесів прийняття рішень можуть викликати недовіру серед громадян і створювати прогалини для корупційних дій.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

3.1. Роль соціальних мереж та інших цифрових інструментів у підтримці громадської участі та діалогу

У сучасному інформаційному суспільстві соціальні мережі займають важливе місце у сприянні громадській участі та діалогу. Вони стали справжнім центром обміну інформацією, ідеями та думками, розширюючи можливості громадян для активної участі у суспільному житті.

Роль соціальних мереж полягає у тому, що вони створюють віртуальні простори, де громадяни можуть спілкуватися, обговорювати актуальні теми, висловлювати свою думку та знаходити однодумців. Вони дозволяють людям з різних куточків світу знаходити спільні платформи для обговорення питань, які їх цікавлять, і створюють можливості для формування громадської думки, тому у рис.3.1. наведені соціальні мережі у підтримці громадської участі [8, с. 56].

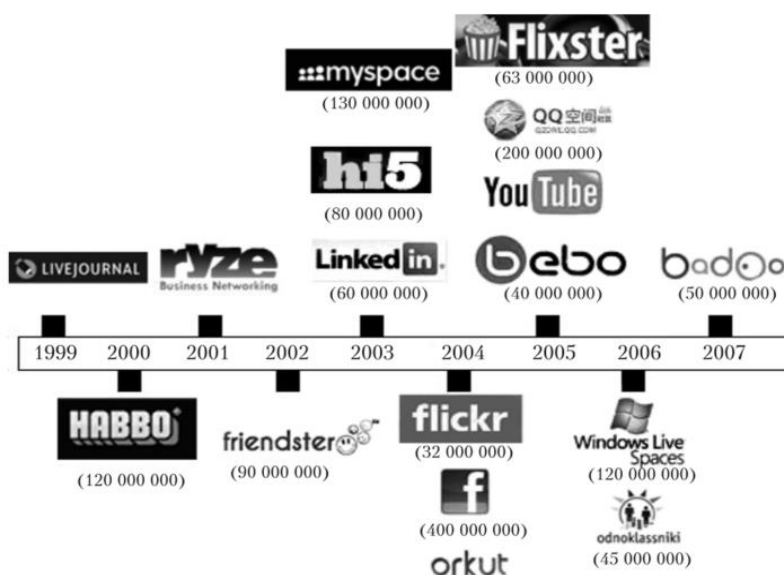

Рис. 3.1. Соціальні мережі у підтримці громадської участі

Крім того, соціальні мережі сприяють активній громадській участі шляхом мобілізації громадян на різноманітних рівнях. Вони стають платформою для петицій, акцій та протестів, допомагають залучати увагу

громадськості до проблем та ініціатив, а також сприяють організації спільних проектів та діяльності.

Однак, разом з позитивними аспектами, виникають і певні виклики. Важливо усвідомлювати проблеми, пов'язані з поширенням недостовірної інформації, вірусним розвитком шкідливих контентів та зловживанням соціальними мережами для маніпуляції громадською думкою.

Тому, забезпечення достовірності інформації, прозорості та безпеки використання стають важливими аспектами ролі соціальних мереж у громадській участі та діалозі.

У цьому контексті, важливо виробляти ефективні стратегії регулювання та саморегулювання, працювати над підвищенням медіа-грамотності та критичного мислення громадян. Також, необхідно сприяти відкритому та плідному діалогу між різними сторонами - громадянами, урядом, експертами та представниками соціальних мереж - для забезпечення ефективного використання соціальних мереж у підтримці громадської участі та діалогу.

Соціальні мережі мають значний потенціал у зміцненні громадської участі та діалогу, але потребують ефективного регулювання, збалансованого підходу до безпеки та прозорості, а також активної співпраці всіх зацікавлених сторін для створення платформи, що сприяє конструктивному обміну інформацією та формуванню громадської думки [6, с. 67].

Соціальні мережі відіграють важливу роль у підтримці громадської участі та діалогу в сучасному суспільстві. Вони створюють платформу, де громадяни можуть обмінюватися ідеями, думками, інформацією та досвідом, а також активно брати участь у різноманітних діалогах та дебатах.

Одним з основних аспектів ролі соціальних мереж є забезпечення доступності та широкого охоплення аудиторії. Завдяки своїй популярності та поширеності, соціальні мережі здатні залучити велику кількість користувачів і забезпечити їм можливість висловлювати свою думку, взаємодіяти з іншими громадянами та владними структурами.

Крім того, соціальні мережі сприяють швидкому поширенню інформації, дозволяючи громадянам оперативно відстежувати події, обговорювати їх та мобілізуватися для спільних дій. Вони створюють простір, де можна об'єднатися навколо певних цінностей, інтересів або проблем, що сприяє формуванню активних громадських груп та ініціатив.

Незважаючи на позитивні аспекти, важливо враховувати також виклики, пов'язані з використанням соціальних мереж. Зокрема, це включає поширення недостовірної інформації, вірусний розвиток шкідливих контентів, приватність даних та маніпулювання громадською думкою. Забезпечення безпеки, достовірності та етичних стандартів стають важливими завданнями, щоб забезпечити позитивний вплив соціальних мереж на громадську участь та діалог [25, с. 7].

Соціальні мережі відіграють значну роль у сприянні громадській участі та діалогу. Вони створюють платформу для обміну ідеями та співпраці громадян, дозволяють оперативно відстежувати події та мобілізуватися для спільних дій. Проте, важливо усвідомлювати і знаходити рішення для викликів, пов'язаних з недостовірною інформацією, приватністю та етичними стандартами, щоб забезпечити позитивний та конструктивний вплив соціальних мереж на громадську сферу [1, с. 67].

Додаток "Дія: держава у твоєму смартфоні" є мобільним додатком, розробленим для громадян України з метою спрощення взаємодії з державними органами та отримання різних публічних послуг. Основна мета додатку - забезпечити зручний доступ до різноманітних державних послуг та інформації, що стосується громадянського життя.

Додаток "Дія" надає можливість громадянам виконувати різні операції та отримувати різноманітну інформацію безпосередньо зі своїх смартфонів. Додаток "Дія" спрямований на поліпшення доступності та ефективності взаємодії громадян з державою через використання електронних технологій. Він сприяє спрощенню бюрократичних процедур, збільшенню прозорості та

зручності отримання публічних послуг українськими громадянами. У таблиці 3.1. наведені основні функції додатку "Дія".

Таблиця 3.1.

Основні функції додатку "Дія"

Функція	Характеристика
Отримання публічних послуг	Громадяни можуть подавати заявки на отримання паспортів, водійських посвідчень, реєстрацію місця проживання та багато іншого.
Електронний документообіг	Додаток надає можливість обмінюватись електронними документами з державними органами, зокрема, подавати звіти, декларації та інші документи.
Отримання інформації	Громадяни можуть отримати доступ до різних даних, включаючи інформацію про свої права та обов'язки, стан виконання публічних послуг, інформацію про різні події та актуальні новини.
Електронна ідентифікація	Додаток використовує механізм електронної ідентифікації громадян, що дозволяє підтверджувати їх особу та забезпечувати безпеку обробки персональних даних.

Додаток "Дія" спрямований на поліпшення доступності та ефективності взаємодії громадян з державою через використання електронних технологій. Він сприяє спрощенню бюрократичних процедур, збільшенню прозорості та зручності отримання публічних послуг українськими громадянами.

Таким чином, у сучасному світі соціальні мережі займають центральне місце в сприянні громадській участі та діалогу. Вони створюють віртуальне просторове середовище, де громадяни можуть спілкуватися, обмінюватися думками та ідеями, а також активно впливати на суспільні процеси. Роль соціальних мереж полягає в тому, що вони дозволяють громадянам знаходити спільну мову, об'єднуватися навколо спільних цілей та інтересів.

Соціальні мережі стимулюють громадську участь, сприяючи активному обговоренню суспільних питань, мобілізації громадян на акції та протести, а

також залученню громадськості до процесів прийняття рішень. Вони надають платформу для висловлення думки, виявлення громадської підтримки та поширення інформації про важливі суспільні події.

Однак, разом зі своїми перевагами, соціальні мережі також стикаються з певними викликами та обмеженнями. Недостовірна інформація, поширення ненависті та ворожості, а також проблеми з конфіденційністю та безпекою є серйозними викликами для ролі соціальних мереж у громадській участі та діалозі. Вирішення цих проблем вимагає зусиль з боку платформ, законодавства та самої громадськості.

3.2. Покращення та підвищення розвитку електронної демократії

Розвиток електронної демократії є актуальною та важливою задачею у сучасному суспільстві. Завдяки швидкому розвитку технологій та Інтернету, люди мають нові можливості для участі у прийнятті рішень, висловлення своїх думок та впливу на політичний процес. Електронна демократія відкриває двері до більш прозорої, відкритої та громадської участі у прийнятті рішень на всіх рівнях.

Україна, як сучасна країна, також розробляє та впроваджує заходи для покращення та підвищення розвитку електронної демократії. Це стає можливим завдяки використанню електронних платформ, інструментів та систем, які допомагають залучати громадян до прийняття рішень, обміну інформацією та взаємодії з державними органами [16, с. 7].

Однак, незважаючи на позитивні зрушення, існують проблеми, які потребують уваги та подальших зусиль. Недостатня громадська свідомість та активна участь, технологічні перешкоди, проблеми з захистом персональних даних та недостатня прозорість та відкритість - це лише деякі з них.

Отже, для покращення та підвищення розвитку електронної демократії в Україні необхідно зосередитись на вирішенні цих проблем. Виконання правових норм, підвищення громадської свідомості, розробка та впровадження

технологічних рішень, забезпечення захисту персональних даних та забезпечення прозорості та відкритості - це кроки, які сприятимуть покращенню електронної демократії в Україні та забезпечать активну участь громадян у прийнятті рішень та формуванні суспільства. Заходи для підвищення розвитку електронної демократії наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Заходи для підвищення розвитку електронної демократії

Захід	Опис
Свідомість та освіта	Розширити інформаційну кампанію та освітні програми щодо електронної демократії, щоб підвищити громадську свідомість про переваги та можливості цього підходу. Пропагувати знання про електронні інструменти та платформи, які доступні громадянам.
Забезпечення доступності	Зробити електронні інструменти та платформи максимально доступними для всіх громадян. Забезпечити належну інфраструктуру, швидкий та надійний інтернет, а також забезпечити навчання та підтримку для користувачів.
Захист приватності та безпека	Розробити та зміцнити законодавство про захист персональних даних, щоб гарантувати конфіденційність і безпеку громадян при використанні електронних інструментів. Забезпечити технічні заходи для захисту інформації та попередження кібератак.
Участь громадськості	Сприяти активній участі громадян у прийнятті рішень шляхом електронних консультацій, громадських дебатів та платформ для збору публічної думки.
Розвиток електронних послуг	Розширити перелік публічних послуг, які можна отримати через електронні канали, та забезпечити їх зручність та швидкість. Запровадити електронні системи для реєстрації, подачі заявок, отримання ліцензій та інших адміністративних процедур.
Співпраця та партнерство	Залучити громадські організації, активістів, бізнес-середовище та інші зацікавлені сторони до співпраці у розвитку електронної демократії. Встановити партнерські відносини з технологічними компаніями та розробниками для постійного вдосконалення інструментів та платформ.

Ці заходи сприятимуть покращенню електронної демократії в Україні, забезпечуючи більшу участь громадян, прозорість та ефективність у прийнятті рішень, а також забезпечуючи захист приватності та безпеки громадян у цифровому середовищі [14, с. 3].

Таким чином, сприяючи більшій участі громадян у прийнятті рішень та забезпечуючи більшу прозорість та відкритість, електронна демократія має потенціал покращити якість демократичного процесу в країні.

Проте, існують деякі проблеми, які треба вирішити, такі як недостатня громадська свідомість та активна участь, технологічні перешкоди, проблеми з захистом персональних даних та недостатня прозорість та відкритість. Для досягнення позитивних змін необхідно зосередитись на розвитку правової бази, підвищенні громадської свідомості, розробці та впровадженні технологічних рішень та забезпеченні прозорості та відкритості у процесі прийняття рішень.

Все це вимагає спільних зусиль влади, громадських організацій, активістів та громадян. Забезпечення електронної демократії у вищій школі публічного управління може бути ключовим кроком до покращення демократичних процесів в усьому суспільстві.

3.3. Рекомендації та пропозиції щодо удосконалення електронної демократії

Електронна демократія в сучасному світі відіграє все більш важливу роль у забезпеченні активної участі громадян у прийнятті рішень та розвитку суспільства. Однак, для досягнення її повного потенціалу, необхідно постійно удосконалювати і розвивати цю сферу. З метою покращення електронної демократії в Україні, запропоновано низку рекомендацій, спрямованих на її подальший розвиток та зміцнення.

Початковим кроком до покращення електронної демократії є забезпечення широкого доступу до інформації та інтернету для всіх громадян. З метою забезпечення рівного доступу до електронних платформ та інструментів, необхідно продовжувати розвивати інфраструктуру інтернету, особливо в сільських та віддалених районах країни [11, с. 7].

Далі, важливо підвищити громадську свідомість та активну участь громадян у процесах електронної демократії. Це можна зробити через

проведення освітніх кампаній, тренінгів та семінарів з використання електронних інструментів та платформ. Громадські організації та неприбуткові організації також можуть відіграти важливу роль у підвищенні свідомості громадян та їх залученні до електронної демократії.

Однією з найважливіших аспектів електронної демократії є захист персональних даних громадян. З метою забезпечення конфіденційності та безпеки інформації, необхідно прийняти та посилення правових заходів, які регулюють збір, зберігання та використання персональних даних [15, с. 8].

Крім того, для покращення електронної демократії необхідно розвивати технологічну інфраструктуру та інструменти. Це означає постійне вдосконалення електронних платформ, забезпечення їх легкості використання та доступності для громадян. Також варто сприяти розробці нових інноваційних рішень, які сприятимуть залученню громадян до електронної демократії [13, с. 9].

Загальновизнаним фактом є те, що електронна демократія є невід'ємною складовою сучасного суспільства. Для її ефективного розвитку в Україні необхідно постійно удосконалювати законодавство, залучати громадські організації та громадян до процесу прийняття рішень, підвищувати свідомість та активність громадян, забезпечувати захист персональних даних та розвивати технологічну інфраструктуру. Тільки таким чином можна досягти високого рівня електронної демократії, яка сприятиме розвитку країни та задоволенню потреб громадян.

На підставі проведеного аналізу стану електронної демократії в Україні можна запропонувати такі **рекомендації для її подальшого удосконалення**:

– Підвищення громадської свідомості та активної участі громадян. Необхідно проводити постійну освітню роботу з населенням, щоб підвищити рівень інформованості про можливості та переваги електронної демократії. Залучення громадян до діалогу та прийняття рішень важливо для підвищення їхньої активної участі.

– Розвиток технологічної інфраструктури. Важливо забезпечити доступність та якість інформаційно-комунікаційних технологій для всіх верств населення. Це включає розвиток широкосмугового інтернету, створення електронних платформ та інструментів для взаємодії з громадянами.

– Забезпечення захисту персональних даних. Необхідно розробити та впровадити ефективні механізми та законодавчі норми щодо захисту персональних даних громадян. Це дозволить зберігати довіру громадян до електронної демократії та запобігати можливим зловживанням.

– Посилення прозорості та відкритості у прийнятті рішень. Важливо забезпечити доступ до публічної інформації, зрозумілість та доступність процесу прийняття рішень. Розробка та впровадження електронних платформ для публічного обговорення та консультацій може сприяти залученню громадськості до прийняття важливих рішень.

– Постійне навчання та підтримка. Необхідно забезпечити навчання та підтримку громадян щодо використання електронних інструментів та платформ. Це може включати проведення тренінгів, розробку посібників та консультаційну підтримку для громадян.

Таким чином, впровадження цих рекомендацій допоможе покращити стан електронної демократії в Україні, забезпечити більшу участь громадян у прийнятті рішень та зміцнити демократичні процеси в країні.

Розвиток електронної демократії є важливим завданням для будь-якого суспільства, оскільки він сприяє активній участі громадян у прийнятті рішень та зміцненню демократичних цінностей. З метою подальшого розвитку електронної демократії в Україні, пропонуються деякі конкретні пропозиції, аспекти зміцнення подальшого розвитку електронної демократії, які наведено у таблиці 3.3., вони спрямовані на зміцнення цієї сфери та забезпечення її ефективності.

Таблиця 3.3.

Аспекти зміцнення подальшого розвитку електронної демократії

Аспект	Опис
<i>1. Розробка та удосконалення законодавства</i>	Необхідно постійно оновлювати і вдосконалювати законодавство, що стосується електронної демократії. Це включає розробку нових нормативних актів, які регулюють використання електронних інструментів у прийнятті рішень, захист персональних даних, прозорість процесів та доступ до публічної інформації.
<i>2. Забезпечення доступності та надійності інфраструктури</i>	Важливо забезпечити належний розвиток інфраструктури для електронної демократії, зокрема широкопоширену доступність до Інтернету, розвиток електронних платформ та інструментів. Також необхідно звернути увагу на кібербезпеку та захист систем від несанкціонованого доступу та кібератак.
<i>3. Підвищення громадської свідомості та активної участі</i>	Розробка та реалізація освітніх програм, тренінгів та інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення рівня свідомості громадян про електронні інструменти та можливості електронної демократії. Також варто стимулювати активну участь громадян у публічних обговореннях, консультаціях та процесах прийняття рішень через електронні платформи
<i>4. Залучення громадських організацій та активних громадян</i>	Важливо сприяти активній участі громадських організацій та активних громадян у процесах електронної демократії. Це можна здійснювати через сприяння їхньому доступу до інформації, фінансової підтримки проектів, навчання та підтримки у використанні електронних інструментів.

Таким чином, удосконалення електронної демократії в Україні є багатогранним завданням, яке вимагає поєднання зусиль держави, громадських організацій, активних громадян та технологічних інновацій. Реалізація пропозицій, які були наведені вище, може сприяти покращенню електронної демократії, зміцненню довіри громадян до державних інституцій та підвищенню рівня громадської участі у процесах прийняття рішень.

Висновки до розділу 3

Таким чином, у сучасному світі соціальні мережі займають центральне місце в сприянні громадській участі та діалогу. Вони створюють віртуальне просторове середовище, де громадяни можуть спілкуватися, обмінюватися думками та ідеями, а також активно впливати на суспільні процеси. Роль

соціальних мереж полягає в тому, що вони дозволяють громадянам знаходити спільну мову, об'єднуватися навколо спільних цілей та інтересів.

Соціальні мережі стимулюють громадську участь, сприяючи активному обговоренню суспільних питань, мобілізації громадян на акції та протести, а також залученню громадськості до процесів прийняття рішень. Вони надають платформу для висловлення думки, виявлення громадської підтримки та поширення інформації про важливі суспільні події.

Однак, разом зі своїми перевагами, соціальні мережі також стикаються з певними викликами та обмеженнями. Недостовірна інформація, поширення ненависті та ворожості, а також проблеми з конфіденційністю та безпекою є серйозними викликами для ролі соціальних мереж у громадській участі та діалозі. Вирішення цих проблем вимагає зусиль з боку платформ, законодавства та самої громадськості.

Сприяючи більшій участі громадян у прийнятті рішень та забезпечуючи більшу прозорість та відкритість, електронна демократія має потенціал покращити якість демократичного процесу в країні.

Проте, існують деякі проблеми, які треба вирішити, такі як недостатня громадська свідомість та активна участь, технологічні перешкоди, проблеми з захистом персональних даних та недостатня прозорість та відкритість. Для досягнення позитивних змін необхідно зосередитись на розвитку правової бази, підвищенні громадської свідомості, розробці та впровадженні технологічних рішень та забезпеченні прозорості та відкритості у процесі прийняття рішень.

Все це вимагає спільних зусиль влади, громадських організацій, активістів та громадян. Забезпечення електронної демократії у вищій школі публічного управління може бути ключовим кроком до покращення демократичних процесів в усьому суспільстві.

Впровадження рекомендацій допоможе покращити стан електронної демократії в Україні, забезпечити більшу участь громадян у прийнятті рішень та зміцнити демократичні процеси в країні.

Удосконалення електронної демократії в Україні є багатогранним завданням, яке вимагає поєднання зусиль держави, громадських організацій, активних громадян та технологічних інновацій. Реалізація пропозицій, які були наведені вище, може сприяти покращенню електронної демократії, зміцненню довіри громадян до державних інституцій та підвищенню рівня громадського участі у процесах прийняття рішень.

ВИСНОВКИ

Електронна демократія є важливим концептом у сучасному цифровому суспільстві, яке характеризується швидким розвитком інформаційних технологій. Ця концепція передбачає використання електронних засобів комунікації та інформаційних технологій для забезпечення більшої громадської участі, взаємодії між громадянами та владою, а також для покращення процесу прийняття рішень.

Основні принципи електронної демократії, такі як громадська участь, відкритість та прозорість, електронна доступність та сприяння консультаціям та співпраці, спрямовані на забезпечення більш активної участі громадян у політичному процесі, зростання довіри до влади та покращення якості прийнятих рішень.

Україна, як країна, що рухається шляхом демократичних реформ, має великий потенціал для розвитку електронної демократії. Впровадження електронних інструментів та платформ для громадської участі та діалогу може сприяти збільшенню залученості громадян у прийнятті рішень, підвищенню ефективності владних структур та створенню більш відкритого та прозорого політичного середовища.

Однак, важливо враховувати технологічні, соціальні та етичні виклики, пов'язані з електронною демократією, такі як захист приватності, боротьба з дезінформацією та кібербезпека.

Розвиток електронної демократії у світі пройшов шлях від перших експериментів з електронним голосуванням до впровадження комплексних систем електронного урядування та онлайн-платформ громадської участі. Інформаційні технології надали нові можливості громадянам для вираження своїх поглядів, участі в прийнятті рішень та контролю над діяльністю влади.

Електронна демократія стала форумом для взаємодії між громадянами та владою, сприяючи більшій відкритості, прозорості та впливові громадськості. Завдяки електронним системам голосування, громадяни мають зручний доступ

до виборчого процесу, забезпечуючи більшу широту участі. Електронне урядування робить державні послуги більш доступними та ефективними, спрощуючи взаємодію між громадянами та державою.

Онлайн-платформи громадської участі надають можливість обговорювати питання громадського значення, висувати пропозиції та приймати участь у прийнятті рішень. Соціальні медіа забезпечують широкий спектр інструментів для взаємодії та обміну думками між громадянами, сприяючи формуванню громадських думок та мобілізації громадських рухів. Розвиток електронної демократії є динамічним процесом, який продовжує адаптуватись до швидкого прогресу технологій та змінюється в потребах суспільства.

Україна активно працює над розвитком електронної демократії шляхом прийняття та впровадження різних законів та нормативних актів. Законодавство щодо електронної демократії включає такі закони, як "Про електронні петиції", "Про доступ до публічної інформації", "Про електронне врядування", "Про захист персональних даних", "Про електронні декларації" та інші.

Ці закони мають на меті забезпечити прозорість, відкритість та участь громадян у процесах прийняття рішень, а також сприяти розвитку електронного урядування та електронного документообігу. Вони визначають права та обов'язки громадян, механізми доступу до інформації, захист персональних даних, процедури електронного врядування та інші аспекти, необхідні для розвитку електронної демократії.

Однак, важливо зазначити, що реалізація електронної демократії потребує не лише наявності відповідного законодавства, але й ефективної інфраструктури, технологій та культури використання електронних інструментів. Для успішного розвитку електронної демократії в Україні необхідно забезпечити доступність та надійність електронних систем, забезпечити кібербезпеку та збереження персональних даних, а також підвищувати рівень інформаційної грамотності серед населення.

Україна зробила певні кроки у напрямку електронної демократії, проте ще багато роботи потрібно зробити для повного розвитку цього напрямку. Подальші зусилля у напрямку створення сприятливої правової та технологічної бази, а також навчання та підвищення обізнаності громадян щодо використання електронних інструментів демократії є важливими для досягнення прозорої та ефективної електронної демократії в Україні.

Залучення громадськості до електронної демократії вищої школи публічного управління є недостатнім. Незважаючи на наявність платформ та інструментів, участь громадськості в процесах прийняття рішень та формування політик є обмеженою. Це може бути пов'язано з недостатнім інформуванням, недоступністю платформ для широкої аудиторії або недостатнім розумінням громадськістю важності своєї участі. Для покращення ситуації необхідно проводити інформаційні кампанії, навчальні заходи та забезпечувати доступність платформ для усіх зацікавлених осіб.

Захист персональних даних вищої школи публічного управління потребує належного уваги. Існують закони та нормативні акти, які регулюють захист персональних даних, однак важливо забезпечити їх повне впровадження та дотримання. Навчання та підтримка з питань захисту персональних даних є важливими елементами, які допомагають усвідомлювати ризики та вживати належні заходи безпеки. Необхідно забезпечити належну підготовку всіх учасників навчального процесу та надавати підтримку у разі виникнення питань чи проблем.

Навчання та підтримка з питань електронної демократії у вищій школі публічного управління також потребують подальшого розвитку. Наявність навчальних курсів, тренінгів та консультацій є позитивними кроками, проте їх обсяг та доступність можна ще покращити. Це допоможе забезпечити належний рівень компетенцій та підтримки для учасників навчального процесу і сприятиме розвитку електронної демократії в школі публічного управління.

Загалом, електронна демократія вищої школи публічного управління має потенціал для подальшого розвитку. За умови врахування вищезазначених

викликів та недоліків, важливо зосередитись на постійному покращенні доступу до електронних платформ, залученні громадськості, захисті персональних даних та забезпеченні навчання та підтримки для усіх учасників навчального процесу. Це сприятиме зміцненню демократичних процесів та ефективному функціонуванню вищої школи публічного управління.

В процесі характерного аналізу виявлено ряд проблем, які існують в сфері електронної демократії в Україні. Зокрема, виявлено недостатню громадську свідомість та активну участь громадян, що може обмежувати розвиток електронної демократії та позитивний вплив громадської думки на прийняття рішень. Технологічні перешкоди, такі як обмежені можливості доступу до Інтернету або недостатня інфраструктура, також ускладнюють реалізацію електронної демократії.

Проблемою є також безпека та захист персональних даних громадян, оскільки недостатня увага до цих питань може порушувати довіру громадян до електронних платформ та інструментів демократії. Недостатня прозорість та відкритість процесів прийняття рішень можуть викликати недовіру серед громадян і створювати прогалини для корупційних дій.

Також виявлено недостатню правову базу, яка регулює електронну демократію в Україні. Відсутність комплексного законодавства зумовлює невизначеність та обмежує розвиток цієї сфери. Необхідно створити чіткі норми та стандарти, які враховуватимуть міжнародні стандарти та передові практики в галузі електронної демократії.

Для подальшого розвитку електронної демократії в Україні необхідно звернути увагу на вирішення цих проблем. Залучення громадськості, вдосконалення технологічної інфраструктури, забезпечення безпеки персональних даних, прозорості та правової бази є ключовими факторами, які сприятимуть подальшому розвитку електронної демократії в Україні.

У сучасному світі соціальні мережі займають центральне місце в сприянні громадській участі та діалогу. Вони створюють віртуальне просторове середовище, де громадяни можуть спілкуватися, обмінюватися думками та

ідеями, а також активно впливати на суспільні процеси. Роль соціальних мереж полягає в тому, що вони дозволяють громадянам знаходити спільну мову, об'єднуватися навколо спільних цілей та інтересів.

Соціальні мережі стимулюють громадську участь, сприяючи активному обговоренню суспільних питань, мобілізації громадян на акції та протести, а також залученню громадськості до процесів прийняття рішень. Вони надають платформу для висловлення думки, виявлення громадської підтримки та поширення інформації про важливі суспільні події.

Однак, разом зі своїми перевагами, соціальні мережі також стикаються з певними викликами та обмеженнями. Недостовірна інформація, поширення ненависті та ворожості, а також проблеми з конфіденційністю та безпекою є серйозними викликами для ролі соціальних мереж у громадській участі та діалозі. Вирішення цих проблем вимагає зусиль з боку платформ, законодавства та самої громадськості.

Сприяючи більшій участі громадян у прийнятті рішень та забезпечуючи більшу прозорість та відкритість, електронна демократія має потенціал покращити якість демократичного процесу в країні.

Проте, існують деякі проблеми, які треба вирішити, такі як недостатня громадська свідомість та активна участь, технологічні перешкоди, проблеми з захистом персональних даних та недостатня прозорість та відкритість. Для досягнення позитивних змін необхідно зосередитись на розвитку правової бази, підвищенні громадської свідомості, розробці та впровадженні технологічних рішень та забезпеченні прозорості та відкритості у процесі прийняття рішень.

Все це вимагає спільних зусиль влади, громадських організацій, активістів та громадян. Забезпечення електронної демократії у вищій школі публічного управління може бути ключовим кроком до покращення демократичних процесів в усьому суспільстві.

Впровадження рекомендацій допоможе покращити стан електронної демократії в Україні, забезпечити більшу участь громадян у прийнятті рішень та зміцнити демократичні процеси в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В.Б. Державне управління: теорія і практика, 2022. 431 с.
2. Збірник наукових праць. Адміністративна реформа в Україні: шлях до Європейської інтеграції, 2021. 322 с.
3. Батанов О. Політико-правові засади децентралізації публічної влади в зарубіжних країнах у контексті муніципальної реформи в Україні. Юридичний вісник, 2021. 25-33 с. № 4.
4. Батанов О. Розвиток конституційного законодавства про статус територіальних громад в Україні: доктринальні та прикладні аспекти, 2021. 18-22 с. № 12.
5. Офіційний веб-сайт Президента України. Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» від 7 лютого 2008р. № 109
URL: <http://www.president.gov.ua/documents/7417.html>
6. Офіційний веб-сайт. Верховна Рада України. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян».
URL: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=33149
7. Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика. 2022. 512-518 с. № 12-16
8. Початком запровадження електронної демократії в Україні пропонується вважати Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (31 липня 2000 р.). № 928. Умовним завершенням першого етапу можна вважати Указ Президента України «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади» (17 травня 2001 р.). № 928.
9. Офіційний веб-сайт. Верховна Рада України . Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про

- діяльність органів виконавчої влади» від 4 січня 2003 р. № 3. Електронний ресурс. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3-2002-%EF&test=4/...>
10. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» від 1 серпня 2002 р. № 683. Електронний ресурс. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=683%2F2002>
  11. Офіційний веб-сайт. Верховна Рада України. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади» від 29 серпня 2002 р. № 1302. Електронний ресурс. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1302-2002-%>
  12. Офіційний веб-сайт. Верховна Рада України. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1378-2004 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Електронний ресурс. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1378-2004-%EF>
  13. Офіційний веб-сайт. Верховна Рада України. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2009 р. № 1302-2009 «Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Електронний ресурс. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1302-2009-%EF>
  14. Офіційний веб-сайт. Верховна Рада України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1035-2007 «Концепція сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства». Електронний ресурс. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1035-2007-%F0&test...>
  15. Офіційний веб-сайт. Верховна Рада України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 липня 2009 р. «Про внесення змін до Концепції

- сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства»
 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
16. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Інтерактивна інформаційно-аналітична система Кабінету Міністрів України «Громадянське суспільство і влада».
 URL: http://civic.kmu.gov.ua/civic/control/uk/publish/article?art_id=85604&c...
 «Громадянське суспільство і влада». Консультації з громадськістю.
 URL: <http://civic.kmu.gov.ua/civic/control/uk/discussion/ovv/> (дата доступу: 28 грудня 2009 р.)
17. Офіційний веб-сайт. Державного комітету інформатизації України. Проект доповіді Кабінету Міністрів України Верховній Раді України про стан та перспективи розвитку інформатизації та інформаційного суспільства в Україні за 2009 р. URL: <http://www.dki.gov.ua>
18. Офіційний веб сайт Конституційного Суду України.
 URL: <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>.
19. Офіційний веб-сайт Вищого Господарського Суду України.
 URL: http://arbitr.gov.ua/tmp/tmp_nameko/php/search.php.
20. Компанія YouTube, заснована в лютому 2005 р., є лідером в галузі Інтернет-відео. Сайт YouTube передусім призначено для розміщення і перегляду в Інтернеті відео, створеного Інтернет-користувачами з усього світу.
 URL: <http://www.youtube.com/t/about>.
21. Офіційний веб-сайт Державного комітету інформатизації України. Проект доповіді Кабінету Міністрів України Верховній Раді України про стан та перспективи розвитку інформатизації та інформаційного суспільства в Україні за 2009 р. URL: <http://www.dki.gov.ua>
22. Офіційний веб-сайт. Рада Європи. Recommendation CM/Rec 1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies).

- URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp
23. Офіційний сайт Ради Європи. Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec (2009) 1 of the Committee of Ministers to member states on e-democracy.
URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp
24. Офіційний веб-сайт Ради Європи. Glossary of technical terms in the field of electronic democracy. Електронний ресурс.
URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Source/EDemocracy/CAHDE_IV/PDF_CAHDE...
25. Офіційний веб-сайт Ради Європи. Recommendation CM/Rec 1 of the Committee of Ministers on 18 February 2009 to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). Електронний ресурс.
URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp
26. Understanding e-democracy developments in Europe. Scoping paper prepared for the CAHDE // Project «Good Governance in the Information Society». Strasbourg, 9 August 2006. Електронний ресурс.
URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp
27. Direct Citizen Participation in State and Local Government Act. URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp (дата звернення: 21.05.2023).
28. Hampl F. Local referendum as a tool of direct participation of citizens in the decisionmaking of municipalities in the Czech Republic : XXIII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků, 2020. URL: https://www.legislationline.org/download/id/7657/file/Bulgaria_Act_direct_participation_state_loca (дата звернення: 21.05.2023).

29. Kaufmann B., Buchi R., Braun N. Guidebook to Direct Democracy: In Switzerland and Beyond. Marburg, 2010. 274 с. URL: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/> (дата звернення: 21.05.2023).
30. Schiller T. Local referendums. A comparative assessment of forms and practice. The Routledge Handbook to Referendums and Direct Democracy: Authored by: Laurence Morel, Matt Qvortrup. С. 60 – 80. URL: <https://www.routledgehandbooks.com/pdf/doi/10.4324/> (дата звернення: 21.05.2023)